

مجموعه کامل قوانین و مقررات ملی و بین‌المللی محیط‌زیست در صنعت (نفت، گاز، پتروشیمی، نیرو، ...)

تحقیق و تدوین:

دکتر علی مشهدی
(دانشیار دانشکده حقوق دانشگاه قم)

مهندس حافظ گلستانی فر
(محیط زیست شرکت ملی نفت ایران)

با دیباچه:

دکتر عباس رزمی
مدیر ایمنی، بهداشت و محیط زیست شرکت ملی نفت ایران

دکتر محمد حسن خوشگفتار منش
رئیس پژوهشکده محیط‌زیست

دکتر محسن عسگری
مدیر عامل شرکت ملی شیمی کشاورز

دیباچه:

محیط زیست و امکان حیات در زمین پاک یکی از بزرگترین موهبت‌های پروردگار است که به همه ساکنان کره خاکی هدیه شده است. دریغ که تلاش در جهت حفظ و نگهداشت آن که بخشی از مسئولیت اجتماعی انسان‌هاست، گاهی به سبب برخی ملاحظات پیرامون توسعه فعالیت‌های اقتصادی، فراموش می‌شود در حالی که در عصر جدید همه باید بدانیم و ایمان داشته باشیم که توسعه می‌تواند با رعایت کامل ملاحظات و الزامات حفاظت از محیط زیست هم صورت پذیرد.

شرکت ملی نفت ایران به عنوان یکی از بزرگترین تولیدکنندگان نفت و گاز، مسئولیت فرآیندهای اکتشاف تا تولید نفت و گاز را در تاسیسات خشکی و دریا و همچنین صادرات آن را برعهده داشته و همواره حفاظت از محیط زیست، حفظ سلامت و ایمنی (HSE) تمامی افراد جامعه را در صدر فعالیت‌های خود قرار داده است. رویکرد شرکت ملی نفت در حفاظت از محیط زیست، نوعی مسئولیت ذاتی است که ریشه در اخلاق، فرهنگ و اعتقادات مدیریت و کارکنان این شرکت دارد.

مدیریت بهداشت، ایمنی و محیط زیست (HSE) با بالابردن سطح آگاهی بهداشت، ایمنی و محیط زیست در همه سطوح سازمانی و مشارکت موثر در این زمینه، ظهور عوامل مخاطره آمیز و وقوع حوادث را حتی المقدور کاهش و کنترل نموده است.

با توجه به عدم آگاهی از قوانین و مقررات زیست محیطی و مباحث حقوقی مربوطه در صنعت نفت که منجر به بروز مسائل و مشکلات حقوقی، مالی و تحمیل هزینه‌های هنگفت مانند اعمال جرائم قانونی، کاهش و توقف تولید و جلوگیری از پیشرفت پروژه‌های صنعت نفت می‌گردد، از این رو به منظور کاهش زیان‌های مالی، اقتصادی و زیست محیطی در سطح صنعت نفت، آگاهی کلیه کارکنان در خصوص قوانین و مقررات ملی و بین‌المللی محیط زیست در صنعت نفت یک امر مهم و ضروری می‌باشد.

کتاب حاضر که محصول همکاری کارکنان مدیریت HSE شرکت ملی نفت ایران و پژوهشکده محیط زیست دانشگاه قم می‌باشد. توانسته است تمامی قوانین ملی و بین‌المللی و حقوقی محیط زیست در صنعت با لادستی و پایین دستی نفت را ارائه نماید.

امید است مطالعه این کتاب مفید واقع شده و مورد پسند خوانندگان فرهیخته قرار گیرد.

دکتر عباس رزمی

مدیر ایمنی، بهداشت و محیط زیست شرکت ملی نفت ایران

دیباچه:

صنعت نفت از موثرترین و بزرگترین صنایع در جهان و به ویژه ایران است. نفت، علاوه بر اینکه منبع عمده تامین انرژی در دنیای امروز است، نقش مهمی نیز در تعیین میزان قدرت ملی و اعتبار بین‌المللی کشورهای مختلف ایفا می‌کند. با توجه به روند رو به رشد اقتصاد جهانی و بالا رفتن تقاضای انرژی نقش کلیدی این صنایع بیش از پیش مورد توجه واقع شده و منجر به گسترش و پیشرفت چشمگیر آن در دهه‌های اخیر شده است. صنعت نفت شامل فرایندهای جهانی اکتشاف، استخراج، پالایش، حمل و نقل و بازاریابی فرآورده‌های نفتی است.

از سویی دیگر، امروزه آلودگی زیست محیطی یک معضل جهانی می‌باشد. در ایران نیز به دلیل گسترش صنایع نفت و گاز و ارتباط بسیار نزدیک با زندگی اجتماعی و زیست محیطی ساکنین اطراف، توجه بیش از پیش به اثرات صنایع نفت، گاز و پتروشیمی بر محیط‌زیست و سلامت را توجیه می‌نماید. حرکت در مسیر توسعه همه جنبه، هدف اصلی سازمان‌ها، دولت‌ها و ملت‌ها می‌باشد. مسایل زیست محیطی یک امر کاملاً فرابخشی بوده و می‌بایست کلیه آحاد جامعه علی‌الخصوص سازمان‌ها و دستگاه‌ها هر یک به فراخور توان و تشکیلات خود در حفظ و نگهداری از محیط زیست به عنوان یک وظیفه عمومی از هر فعالیتی که با آلودگی و یا تخریب غیر قابل جبران محیط زیست همراه باشد جلوگیری کنند. تدوین اصول و قواعد الزام آور زیست محیطی به تدریج موجب توسعه حقوق محیط زیست چه در ابعاد ملی و چه در سطح بین‌المللی گردیده است و امروزه قوانین و مقررات زیست محیطی یکی از مهمترین ابزار و عوامل مدیریت محیط زیست و حفاظت از منابع آن محسوب می‌شود. کتاب حاضر به همت آقای دکتر علی مشهدی مدیر محترم گروه فرهنگ و محیط زیست پژوهشکده محیط زیست دانشگاه قم و آقای مهندس حافظ گلستانی فر، از پژوهشگران توانمند حوزه نفت، تدوین شده است. این مجموعه اثر پژوهشی است ارزشمندی است که می‌تواند مورد استفاده جامعه علمی و دانشگاهی و عموم مردم قرار گیرد. در همین راستا از تمامی تلاش‌های نویسندگان و نیز ناشر در تدوین و چاپ این اثر سپاسگزاری می‌شود.

لازم به ذکر است که پژوهشکده محیط زیست دانشگاه قم آمادگی دارد تا در انجام پژوهش‌های علمی مشترک با سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی همکاری نماید. این پژوهشکده در حال حاضر با سه گروه پژوهشی، آلاینده‌های زیست محیطی، گروه فرهنگ و محیط زیست (حقوق محیط زیست) و گروه بیوانفورماتیک و محیط زیست و با داشتن ظرفیت و نیروی انسانی متخصص (چهل همکار تمام وقت و پاره وقت)، طرح‌های تحقیقاتی استانی و ملی متعددی را به انجام رسانده است.

حوزه‌های فعالیت این پژوهشکده در سطح ملی (از طریق همکاری در ایجاد و توسعه شبکه تحقیقات زیست محیطی) و بین‌المللی (از طریق گسترش همکاری‌های فعلی با مراکز تحقیقاتی و دانشگاهی کشورهای دیگر) در دو سطح منطقه‌ای (با کشورهای حاشیه دریای خزر و کشورهای حاشیه خلیج فارس) و فرامنطقه‌ای (با کشورهای توسعه یافته همچون فرانسه، استرالیا، آمریکا، کانادا، ژاپن و...) است. امید است که انشالله با همکاری هم شاهد شکوفایی ایران اسلامی در محیط زیستی سالم و عاری از آلودگی باشیم.

دکتر محمد حسن خوشگفتار منش
رئیس پژوهشکده محیط زیست دانشگاه قم

دیباچه:

گسترش جوامع انسانی، توسعه شهرنشینی و صنعتی شدن موجب پیدایش پدیده‌هایی چون تخریب و آلودگی محیط زیست شده است. در ایران عمدتاً توسعه صنایع بدون رعایت ملاحظات زیست محیطی صورت گرفته است و در تبع آن شکاف میان سطح حفاظت از محیط زیست در کشور ما نسبت به کشورهای توسعه یافته به مراتب بیشتر از شکاف صنعتی موجود است. و این یعنی محیط زیست در ایران به عنوان مهمترین دارایی بین نسلی، نیازمند تمرکز، سرمایه گذاری و ارتقای سطح دانش و به روز آوری قوانین و استانداردهای مربوطه در این حوزه است.

کشاورزی نیز به عنوان یک صنعت حیاتی در زندگی همه ساکنان زمین باید به سمتی پیش رود که محصولات با کیفیت، با کمترین آسیب به محیط زیست تولید شوند.

شرکت ملی شیمی کشاورز(سهامی عام) با سابقه قریب چهار دهه فعالیت یکی از قدیمی‌ترین و بزرگترین تولیدکنندگان انواع سموم دفع آفات نباتی، دامی، خانگی و کودهای شیمیایی در کشور است.

این شرکت در راستای حفظ محیط زیست و تحقق اصل پنجاهم قانون اساسی، در سال ۱۳۷۶ فعالیت در حوزه مدیریت پسماندهای صنعتی را به مجموعه توانمندی‌های خود افزود و از سال ۱۳۹۵ پس از تغییر ساختار مالکیت فعالیت‌های خود را در این حوزه توسعه داده و در همین راستا سه طرح و پروژه بزرگ ملی را در استان‌های بوشهر، خوزستان و قزوین در دست بهره‌برداری و احداث قرار داد.

این شرکت دارنده اولین لندفیل ترانشه‌ای و مهندسی و اولین کوره پسماندسوز و اولین شرکت ایرانی دارای گواهی صلاحیت پیمانکاری از رشته مدیریت پسماند در کشور است و با سرمایه‌گذاری در احداث و بهره‌برداری از مجتمع جامع مدیریت پسماندهای ویژه در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی فعالیت دارد. شرکت مدیریت پسماند شیمی کشاورز با برند «ملی شیمی سبز» مسئولیت بهره‌برداری از مجتمع مذکور در استان بوشهر را بر عهده دارد.

امید است مطالعه کتاب حاضر که کتابی جامع در زمینه قوانین و استانداردهای ملی و بین‌المللی محیط زیست در صنعت است، گامی در جهت ارتقای مدیریت مخاطرات زیست محیطی در ایران عزیز باشد.

دکتر محسن عسگری

مدیر عامل شرکت ملی شیمی کشاورز

مقدمه:

حفاظت از محیط‌زیست در فرآیند توسعه صنعتی، امروزه به یکی از دغدغه‌های مهم دولت‌ها تبدیل شده است. در این میان صنعت نفت و گاز زمره مهم‌ترین آن‌ها به شمار می‌رود. این صنعت که نقش بسیار مهمی در پیشرفت و توسعه صنعتی جوامع دارد همواره با چالش‌ها و مشکلات زیست محیطی مواجه است که نیازمند مدیریت و کنترل آن‌ها است. در مراحل مختلف اکتشاف، حفاری، استخراج، بهره‌برداری، انتقال، ذخیره‌سازی، نقشه‌برداری، زمین‌شناسی، حفاری، احداث و توسعه تأسیسات، تصفیه و پالایش، توزیع، صادرات و واردات فرآورده‌های نفتی و در نهایت مصرف نفت و گاز می‌توان به تأثیر مواد و محصولات نفتی بر ایجاد و افزایش انواع آلودگی‌ها و مشکلات زیست محیطی اشاره نمود.

وزارت نفت جمهوری اسلامی ایران سازمان دولتی زیرمجموعه قوه مجریه ایران است، که وظیفه اعمال اصل مالکیت و حاکمیت ملی ایران بر ذخایر و منابع نفت و گاز، همچنین تفکیک وظایف حاکمیتی از تصدی در اداره و توسعه صنعت نفت و گاز کشور را بر عهده دارد. ساختار سازمانی این وزارتخانه از یک ستاد مرکزی و چهار شرکت اصلی شامل شرکت ملی نفت ایران، شرکت ملی گاز ایران، شرکت ملی صنایع پتروشیمی ایران و شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران تشکیل شده است. وزارت نفت در حال حاضر فعالیت‌های خود را در قالب چهار شرکت اصلی انجام می‌دهد. فعالیت‌های بخش بالادستی، که به اکتشاف، حفاری و تولید نفت خام و گاز طبیعی مربوط است، در قالب فعالیت‌های شرکت ملی نفت و فعالیت‌هایی که به استفاده از منابع تولیدشده در بخش بالادستی و تولید مشتقات نفت و گاز منجر می‌شود در بخش پایین‌دستی و در محدوده فعالیت شرکت‌های ملی گاز، پالایش و پخش و صنایع پتروشیمی قرار دارد. این وزارت خانه از طریق مدیریت بر شرکت‌های تابعه و فرعی خود، بر عملیات اکتشاف، استخراج، بازاریابی و فروش نفت خام، گاز طبیعی و فرآورده‌های نفتی در کشور نظارت می‌نماید.

صنعت نفت و گاز شامل کلیه فعالیت‌های مرتبط با عملیات بالادستی و پایین‌دستی می‌شود: عملیات بالادستی نفت مطابق تعریف قانونی (ماده ۱ قانون نفت مصوب ۱۳۹۰) شامل کلیه مطالعات، فعالیت‌ها و اقدامات مربوط به اکتشاف، حفاری، استخراج، بهره‌برداری و صیانت از منابع نفتی، انتقال، ذخیره‌سازی و صادرات آن مانند بی‌جویی، نقشه‌برداری، زمین‌شناسی، ژئوفیزیک، ژئوشیمی، حفر و خدمات فنی چاه‌ها، تزریق گاز، آب، هوا و یا هر فعالیتی که منجر به برداشت بهینه و حداکثری از منابع نفتی گردد و نیز احداث و توسعه تأسیسات و صنایع وابسته، تحدید حدود، حفاظت و حراست آن‌ها برای عملیات تولید و قابل عرضه کردن نفت در حد جداسازی اولیه، صادرات، استفاده و یا عرضه برای عملیات پایین‌دستی را شامل شود. مواردی نظیر مدیریت و نظارت بر تأمین کالاها و مواد صنعتی، آموزش و تأمین نیروی انسانی، ایجاد و حفظ شرایط ایمنی، بهداشت و محیط زیست و انجام کلیه فعالیت‌های لازم جهت ایجاد، ارتقاء و انتقال فناوری برای پشتیبانی عملیات فوق جزء عملیات بالادستی محسوب می‌شود. فعالیت‌های بخش بالادستی در قالب فعالیت‌های شرکت ملی نفت قرار دارد.

همچنین عملیات پایین‌دستی نفت، به کلیه مطالعات، فعالیت‌ها و اقدامات مربوط به عملیات تصفیه و پالایش در تأسیسات پالایشی جهت تولید فرآورده‌های نفتی و استفاده از آن‌ها برای تولید محصولات پتروشیمی و انتقال، ذخیره‌سازی، توزیع، فروش داخلی، صادرات و واردات فرآورده‌های نفتی اطلاق می‌شود. مواردی نظیر تأمین کالاها و مواد صنعتی، آموزش و تأمین نیروی انسانی، ایجاد و حفظ شرایط ایمنی، بهداشت و محیط زیست و انجام کلیه فعالیت‌های لازم جهت ایجاد، ارتقاء و انتقال فناوری برای پشتیبانی عملیات فوق جزء عملیات پایین‌دستی محسوب می‌شود. فعالیت‌هایی که به استفاده از منابع تولیدشده در بخش بالادستی و تولید مشتقات نفت و گاز منجر می‌شود در بخش پایین‌دستی و در محدوده فعالیت شرکت‌های ملی گاز، پالایش و پخش و صنایع پتروشیمی قرار دارد.

شرکت ملی نفت ایران بهمن سال ۱۳۲۷، با هدف اکتشاف، توسعه و بازاریابی و فروش نفت خام و گاز طبیعی تشکیل شد و امروزه این شرکت به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین شرکت‌های نفتی جهان مطرح است. شرکت ملی نفت ایران، وظیفه اکتشاف و تولید نفت خام، گاز طبیعی و میعانات گازی را در ایران بر عهده دارد و از طریق شرکت‌های تابعه و زیرمجموعه خود، خوراک مورد نیاز سه شرکت دیگر زیرمجموعه وزارت نفت را تأمین می‌نماید. تبیین سیاست‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی، و همکاری با کشورهای مهم صنعتی در زمینه تأمین انرژی و ایجاد ثبات در بازارهای جهانی نفت در دستور کار شرکت ملی نفت ایران قرار دارد. این شرکت در بازار داخلی و به‌طور فزاینده و مؤثر در عرصه بین‌المللی (تجارت بین‌المللی هیدروکربوری و دانش فنی) حضور دارد و حافظ منافع ملی و بین‌المللی کشور در بلندمدت خواهد بود. شرکت ملی نفت ایران، عضو اصلی اوپک است و سعی دارد با عملکردی تجاری و یکپارچه در عملیات بالادستی، بازاریابی و معاملات بین‌المللی نفت و گاز، با توسعه فعالیت‌های اکتشافی، حفاری، افزایش تولید نفت و گاز، پژوهش و توسعه، پالایش و توزیع نفت، گاز و فرآورده‌های نفتی و همچنین صادرات، نقش خود را به‌عنوان شرکتی با سابقه در عرصه تولید و صادرات در منطقه تثبیت کند. این شرکت هم‌اکنون به منظور حفظ جایگاه خود در منطقه و در عرصه بین‌الملل، سیاست‌های خود را در بخش میدان‌های مشترک نفت و گاز (به‌ویژه میدان‌های غرب کارون و میدان مشترک پارس جنوبی)، افزایش ضریب برداشت، تزریق گاز به میدان‌های نفتی و افزایش برداشت از میدان‌هایی که در نیمه دوم عمر خود قرار دارند، متمرکز کرده است.

در همین راستا نباید از نقش شرکت ملی گاز ایران غافل بود. این شرکت در سال ۱۳۴۴ تأسیس شد و هم‌اکنون در زمینه فراورش، انتقال و توزیع گاز طبیعی در کشور، فعالیت می‌کند. این شرکت از بدو تأسیس تاکنون متناسب با روند توسعه اقتصادی و اجتماعی کشور و بهره‌گیری از گاز به عنوان یکی از منابع مهم در تأمین سوخت و تولید انرژی و تحصیل بخشی از ارز مورد نیاز تدریجاً با قابلیت‌ها و توانمندی‌ها و منابع و امکانات مختلفی از جمله نیروی انسانی متخصص و کارآمد با دانش و بینش علمی و نظری و نیز ابزارآلات، تجهیزات و ماشین‌آلات و کارگاه‌های متعدد و متنوع پیشرفته و مدرن برای اجرای عملیات شرکت دست یافته، به طوری که امروز قادر است کلیه امور مربوط را مطابق با استانداردهای معتبر بین‌المللی قابل قبول رأساً انجام دهد. اکنون شرکت ملی گاز ایران یکی از ده شرکت بزرگ فعال در عرصه گاز در خاورمیانه و یکی از چهار شرکت اصلی وزارت نفت با سابقه بیش از ۵۳ سال است که وظیفه تأمین بیش از ۷۵ درصد از سوخت مورد نیاز کشور را بر عهده دارد.

شرکت ملی صنایع پتروشیمی ایران نیز یکی از چهار شرکت اصلی وابسته به وزارت نفت دولت جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. این شرکت که در سال ۱۳۴۳ به منظور تمرکز و توسعه این صنعت تأسیس شده است مسئولیت توسعه صنایع پتروشیمی ایران را بر عهده دارد. هدف از تأسیس این شرکت، تولید فرآورده‌های پتروشیمی و شیمیایی از نفت، مشتقات نفتی، گازهای طبیعی و سایر مواد خام، اعم از آلی و معدنی بود.

علاوه بر این شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران در اسفندماه ۱۳۷۰ بر اساس اصل تفکیک فعالیت‌های بالادستی (اکتشاف و تولید نفت خام و گاز) از پایین‌دستی (انتقال نفت خام و فرآورده، پالایش، صادرات، واردات و توزیع فرآورده‌های نفتی) در وزارت نفت تأسیس و فعالیت‌های رسمی آن از سال ۱۳۷۱ آغاز شد. شرکت ملی پالایش و پخش به سه‌نظام تولید، انتقال و توزیع (به‌عنوان حلقه‌های زنجیره ارزش فعالیت‌های پائین‌دستی) تقسیم می‌شود. علاوه بر سه‌نظام ذکر شده، مسئولیت ارائه خدمات مهندسی و مخابرات به شرکت‌های زنجیره تأمین و حضور قدرتمند در بازارهای منطقه‌ای و جهانی از طریق تعامل با کشورهای همسایه و منطقه در زمینه‌های سوآپ و یا خرید و فروش نفت خام، فرآورده‌های نفتی و سرمایه‌گذاری‌های مشترک را بر عهده دارد.

در همین راستا آلودگی زیست محیطی یک معضل جهانی می‌باشد. در ایران نیز به دلیل گسترش صنایع نفت و گاز و ارتباط بسیار نزدیک با زندگی اجتماعی و زیست محیطی ساکنین اطراف، توجه بیش از پیش به اثرات صنایع نفت، گاز و پتروشیمی بر محیط‌زیست و سلامت را توجیه می‌نماید. مراحل مختلف اکتشاف، استخراج و فرآوری نفت و نیز صنایع پایین‌دست آن و فعالیت پالایشگاه‌ها و بهره‌برداری از پتروشیمی هرکدام اثرات متعددی بر محیط‌زیست بر جای می‌گذارند.

در این کتاب سعی شده است قوانین و مقررات و استانداردهای زیست محیطی جهت بهره‌برداری مجریان و پژوهشگران تدوین گردد. ایده اولیه تدوین این کتاب به تدریس درس حقوق محیط‌زیست در صنعت نفت گاز برای دانشجویان گرایش حقوق نفت و گاز در دانشکده حقوق پردیس فارابی دانشگاه تهران توسط نویسنده نخست و نیز فعالیت عملی و علمی نویسنده دوم در شرکت ملی نفت برمی‌گردد.

خداوند بزرگ را سپاس که توفیق داد تا کتاب مجموعه کامل قوانین و مقررات ملی و بین‌المللی محیط‌زیست در صنعت نفت (به همراه راهنماها و ابلاغیه‌های محیط‌زیستی صنایع بالادستی و پایین‌دستی نفت) را گردآوری و تألیف نمایم این کتاب شامل بخش نخست قوانین و مقررات ملی محیط‌زیست در صنعت نفت (شامل قوانین و مقررات عام زیست محیطی، قوانین و مقررات مربوط به جلوگیری از آلودگی آب و دریا، قوانین و مقررات مربوط به جلوگیری از آلودگی هوا و صوت، فضای سبز، جنگل و پوشش گیاهی، قوانین و مقررات مربوط به مدیریت پسماند، قوانین و مقررات مربوط به ارزیابی اثرات زیست محیطی (EIA)، قوانین و مقررات مربوط به جلوگیری از آلودگی خاک، راهنماها، دستورالعمل‌ها و ابلاغیه-های زیست محیطی صنعت نفت، استانداردهای زیست محیطی، قوانین و مقررات کیفی محیط‌زیست در صنعت نفت) و بخش دوم: معاهدات و اسناد بین‌المللی محیط‌زیست در صنعت نفت و گاز می‌باشد.

این کتاب برای کارکنان و مجریان پروژه‌های صنعت نفت، متخصصین HSE، استادان و پژوهشگران در زمینه‌های مهندسی محیط‌زیست، مهندسی نفت، مهندسی بهداشت محیط، حقوق محیط‌زیست و رشته‌های غیرمهندسی مرتبط با علوم زیست‌محیطی و نفت مفید می‌باشد.

امید است این مجموعه بتواند سهم اندکی در تدوین ادبیات این حوزه ایفا نماید. همچنین به امید آنکه کلیه آحاد جامعه علی‌الخصوص سازمان‌ها و دستگاه‌ها هر یک به فراخور توان و تشکیلات خود در حفظ و نگهداری از محیط‌زیست به‌عنوان یک وظیفه عمومی از هر فعالیتی که با آلودگی و یا تخریب غیر قابل جبران محیط‌زیست همراه باشد دریغ نوزند. در پایان از کلیه متخصصان و صاحب‌نظران صمیمانه تقاضا داریم از نظرات ارزشمند خود ما را بهره‌مند نموده تا در چاپ‌های بعدی موجب تکمیل کتاب و رفع نواقص احتمالی گردد.

علی مشهدی - حافظ گلستانی فر

فهرست مطالب

۴	دیباچه:
۱۰	بخش دوم : معاهدات و اسناد بین‌المللی محیط‌زیست در صنعت نفت
۱۰-۲	کنوانسیون بین‌المللی آمادگی، مقابله و همکاری در برابر آلودگی نفتی
۲-۲	پروتکل (تشریفات) آمادگی، مقابله و همکاری در برابر سوانح آلودگی ناشی از مواد خطرناک سمی
۳-۲	کنوانسیون ۱۹۶۹ بروکسل مربوط به مداخله در دریاهای آزاد در صورت بروز سوانح آلودگی نفتی
۴-۲	پروتکل مربوط به مداخله در دریاهای آزاد در صورت بروز آلودگی ناشی از موادی غیر از نفت
۵-۲	کنوانسیون بین‌المللی نجات دریایی
۶-۲	کنوانسیون مارپل در مورد جلوگیری از آلودگی دریا ناشی از کشتی‌ها
۷-۲	قانون اصلاحیه ضمیمه سوم و پیوست (۱) ضمیمه ششم قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به ضمیمه (۳)، (۴) و (۶) کنوانسیون بین‌المللی جلوگیری از آلودگی دریا ناشی از کشتی‌ها
۸-۲	قانون تصویب اصلاحات ضمیمه کنوانسیون بین‌المللی جلوگیری از آلودگی دریا ناشی از کشتی‌ها
۹-۲	پروتکل مربوط به کنوانسیون بین‌المللی جلوگیری از آلودگی دریا ناشی از کشتی‌ها
۱۰-۲	کنوانسیون بین‌المللی تأسیس صندوق بین‌المللی برای جبران خسارت ناشی از آلودگی نفتی با اعمال اصلاحات پروتکل (۱۹۹۲)
۱۱-۲	کنوانسیون بین‌المللی مسؤولیت مدنی ناشی از خسارت آلودگی نفتی ۱۹۶۹ با اعمال اصلاحات پروتکل (۱۹۹۲)
۱۲-۲	کنوانسیون بین‌المللی درباره مسؤولیت مدنی برای خسارت آلودگی نفت سوخت کشتی
۱۳-۲	کنوانسیون بین‌المللی کنترل و مدیریت آب توازن و رسوبات کشتی
۱۴-۲	کنوانسیون منطقه‌ای کویت برای همکاری درباره حمایت و توسعه محیط زیست دریایی و نواحی ساحلی در برابر آلودگی
۱۵-۲	پروتکل همکاری منطقه‌ای برای مبارزه با آلودگی ناشی از نفت و سایر مواد مضر در موارد اضطراری
۱۶-۲	پروتکل راجع به آلودگی دریایی ناشی از اکتشاف و استخراج از فلات قاره
۱۷-۲	پروتکل راجع به حمایت محیط زیست دریایی در برابر منابع آلودگی مستقر در خشکی
۱۸-۲	پروتکل کنترل انتقالات برون مرزی مواد زائد خطرناک و دیگر ضایعات در دریا
۱۹-۲	کنوانسیون چارچوب حفاظت از محیط زیست دریایی خزر
۲۰-۲	پروتکل حفاظت از دریای خزر در برابر آلودگی ناشی از منابع و فعالیت‌های مستقر در خشکی
۲۱-۲	پروتکل آمادگی، واکنش و همکاری منطقه‌ای در مبارزه با سوانح آلودگی نفتی الحاقی به کنوانسیون چارچوب حفاظت از محیط‌زیست دریایی دریای خزر
۲۲-۲	کنوانسیون جلوگیری از آلودگی دریایی ناشی از دفع (تخلیه) مواد زائد و دیگر مواد
۲۳-۲	پروتکل ۱۹۹۶ کنوانسیون پیشگیری از آلودگی دریایی ناشی از تخلیه پسماند و سایر مواد
۲۴-۲	کنوانسیون بین‌المللی کنترل سامانه‌های (سیستم‌های) مضر ضدخزه بر روی کشتی‌ها
۲۵-۲	کنوانسیون ۲۰۰۷ نایروبی درباره انتقال لاشه کشتی‌ها
۲۶-۲	کنوانسیون ۱۹۸۹ بازل درباره کنترل انتقالات برون مرزی مواد زائد زیان‌بخش و دفع آن‌ها
۲۷-۲	موافقت‌نامه چهارچوب بین دبیرخانه کنوانسیون بازل درباره کنترل حمل‌ونقل برون مرزی مواد زائد خطرناک و دفع آنها و دولت جمهوری اسلامی ایران در خصوص تأسیس مرکز منطقه‌ای کنوانسیون بازل برای آموزش و انتقال فناوری در تهران
۲۸-۲	کنوانسیون ۲۰۰۳ روتردام در مورد آئین اعلام رضایت قبلی برای برخی مواد شیمیایی و سموم دفع آفات خطرناک در تجارت بین‌المللی
۲۹-۲	کنوانسیون ۲۰۰۱ استکهلم در خصوص آلاینده‌های آلی پایدار
۳۰-۲	کنوانسیون ۲۰۱۳ میناماتا در مورد جیوه
۳۱-۲	کنوانسیون ۱۹۹۲ سازمان ملل متحد در مورد تغییرات اقلیم
۳۲-۲	آیین‌نامه اجرایی کنوانسیون تغییر آب‌وهوا و پروتکل کیوتو

- ۳۳-۲- پروتکل ۱۹۹۸ کیوتو در مورد کنوانسیون تغییرات اقلیم ۳۱۰
- ۳۴-۲- قانون پذیرش اصلاحیه ضمیمه «ب» پروتکل کیوتو در مورد کنوانسیون چهارچوب سازمان ملل متحد در مورد تغییر آب‌وهوا ۳۲۳
- ۳۵-۲- آیین‌نامه تصویب پروژه‌های ساز و کار توسعه پاک در چارچوب پروتکل کیوتو توسط مرجع صلاحیت‌دار ملی در جمهوری اسلامی ایران ۳۲۳
- ۳۶-۲- تصویب‌نامه در مورد انتخاب سازمان حفاظت محیط زیست به‌عنوان مرجع صلاحیت‌دار ملی (DNA) جمهوری اسلامی ایران در خصوص پروتکل کیوتو ۳۲۸
- ۳۷-۲- کنوانسیون ۱۹۷۳ سائیس در مورد تجارت بین‌المللی گونه‌های جانوران و گیاهان وحشی در معرض خطر انقراض و نابودی ۳۲۸
- ۳۸-۲- کنوانسیون ۱۹۹۲ تنوع زیستی ۳۳۸

بخش دوم: معاهدات و اسناد بین‌المللی محیط زیست در صنعت

بخش دوم-معاهدات و اسناد بین‌المللی محیط‌زیست در صنعت نفت

۱-۲- کنوانسیون بین‌المللی آمادگی، مقابله و همکاری در برابر آلودگی نفتی^۱ لندن - ۱۹۹۰

اعضای کنوانسیون حاضر، با آگاهی نسبت به ضرورت حفظ محیط‌زیست انسانی به طور اعم و محیط‌زیست دریایی به طور اخص، با شناسایی خطرات جدی که از طریق سوانح آلودگی نفتی از سوی کشتیها، واحدهای دور از ساحل، بنادر دریایی و تجهیزات حمل و نقل نفت به محیط‌زیست دریایی تحمیل می‌شود،

با در نظر گرفتن اهمیت اقدامات احتیاطی و باز دارنده در جلوگیری از آلودگی نفتی در وهله اول و ضرورت به کارگیری جدی اسناد بین‌المللی موجود در ارتباط با ایمنی دریایی و جلوگیری از آلودگی دریایی، به ویژه کنوانسیون بین‌المللی ایمنی جان افراد در دریا مصوب ۱۳۵۳ هجری شمسی برابر با ۱۹۷۴ با اصلاحات بعدی، و کنوانسیون بین‌المللی جلوگیری از آلودگی توسط کشتیها، مصوب ۱۳۵۲ هجری شمسی برابر ۱۹۷۳ میلادی تعدیل شده توسط پروتکل مربوط به آن مصوب ۱۳۵۷ هجری شمسی برابر با ۱۹۷۸ میلادی با اصلاحات بعدی، و همچنین توسعه سریع استانداردهای رو به رشد مربوط به طرح، عملیات و نگهداری کشتی‌های حامل نفت و واحدهای دور از ساحل، همچنین با در نظر گرفتن اینکه، در صورت وقوع سانحه آلودگی نفتی، اقدام سریع و مؤثر جهت به حداقل رساندن خسارتی که ممکن است از چنین سانحه‌ای ناشی شود، حیاتی می‌باشد، با تأکید بر اهمیت آمادگی مؤثر برای مبارزه با سوانح آلودگی نفتی و نقش مهمی که صنایع نفت و کشتیرانی در این خصوص دارند،

^۱ نقل از روزنامه رسمی شماره ۱۵۲۸۷-۱۳۷۶/۶/۳.

International Convention on Oil Pollution Preparedness, Response and Co-operation.(OPRC).(London, 1990)
این کنوانسیون در راستای ایجاد و تقویت چارچوب حقوقی مشخص برای کنترل آلودگی های زیست محیطی ناشی از آلودگی ناشی از نفت به صورت کلی و آلودگی نفت در محیط زیست دریایی به صورت خاص ایجاد گردیده است. قانون الحاق ایران به این کنوانسیون در تاریخ ۱۳۷۶ /۴ /۲۹ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده و در تاریخ ۱۳۷۶ به تأیید شورای نگهبان رسیده است. ماده واحده: به دولت جمهوری اسلامی ایران اجازه داده می شود به کنوانسیون بین المللی آمادگی، مقابله و همکاری در برابر آلودگی نفتی، مصوب سال یکهزار و سیصد و شصت و نه هجری شمسی، برابر با سال یکهزار و نهصد و نود میلادی، مشتمل بر یک مقدمه نوزده (۱۹) ماده و یک (۱) الحاقیه ملحق شود و اسناد مربوط را تسلیم نماید.

با شناسایی مجدد اهمیت کمک‌های دو جانبه و همکاری بین‌المللی در زمینه موضوعاتی از جمله مبادله اطلاعات مربوط به قابلیت‌های کشورها برای مقابله با سوانح آلودگی نفتی، تهیه طرح‌های موارد پیش‌بینی نشده آلودگی نفتی، مبادله گزارش‌های سوانح مهمی که ممکن است محیط زیست دریایی یا خطوط ساحلی و منافع مربوطه کشورها را تحت تأثیر قرار دهد، و تحقیق و توسعه در ارتباط با وسایل مبارزه با آلودگی نفتی در محیط‌زیست دریایی، و با توجه به اصل «آلوده‌کننده مسئول پرداخت است» به عنوان یک اصل کلی حقوق بین‌الملل محیط‌زیست، همچنین با توجه به اهمیت اسناد بین‌المللی در مورد مسئولیت و جبران خسارات ناشی از آلودگی نفتی، از جمله کنوانسیون بین‌المللی مصوب ۱۳۴۸ هجری شمسی برابر با ۱۹۶۹ میلادی در مورد مسئولیت مدنی خسارات آلودگی نفتی، کنوانسیون بین‌المللی مصوب ۱۳۵۰ هجری شمسی برابر با ۱۹۷۱ میلادی در مورد تأسیس صندوق بین‌المللی برای جبران خسارات ناشی از آلودگی نفتی، و نیاز مبرم با لازم‌الاجرا شدن هر چه سریعتر پروتکل‌های مصوب ۱۳۶۳ هجری شمسی برابر با ۱۹۸۴ میلادی مربوط به کنوانسیون‌های فوق‌الذکر، با توجه بیشتر به اهمیت موافقتنامه‌ها و ترتیبات دو جانبه و چند جانبه از قبیل کنوانسیونها و موافقتنامه‌های منطقه‌ای، با در نظر داشتن مقررات مربوط به کنوانسیون ملل متحد در مورد حقوق دریاهای، به ویژه بخش ۱۲ آن، با آگاهی از ضرورت گسترش همکاری‌های بین‌المللی و افزایش قابلیت‌های موجود ملی، منطقه‌ای و جهانی در زمینه آمادگی و مقابله با آلودگی نفتی و با توجه به نیاز ویژه کشورهای در حال توسعه و به خصوص کشورهای جزیره‌ای کوچک، با ملاحظه اینکه بهترین راه حصول این اهداف، انعقاد یک کنوانسیون بین‌المللی در زمینه آمادگی، مقابله و همکاری در برابر آلودگی نفتی می‌باشد، به ترتیب ذیل موافقت نمودند:

ماده ۱- کلیات

- ۱- اعضاء به طور انفرادی یا مشترک تعهد می‌نمایند که تمامی اقدامات لازم را طبق مفاد این کنوانسیون و الحاقیه آن برای آمادگی و مقابله با یک سانحه آلودگی نفتی انجام دهند.
- ۲- الحاقیه این کنوانسیون جزء لاینفک کنوانسیون را تشکیل داده و اشاره به کنوانسیون در عین حال اشاره به الحاقیه تلقی خواهد شد.
- ۳- این کنوانسیون در مورد هیچ کشتی جنگی، شناور پشتیبانی نیروی دریایی یا دیگر کشتی‌هایی که تحت مالکیت یا بهره‌برداری یک کشور بوده و فی‌الحال صرفاً در اعمال غیرتجاری مورد استفاده قرار می‌گیرد، اعمال نخواهد گردید اما هر عضو با اتخاذ تدابیر لازمی که در عملیات یا قابلیت‌های عملیاتی اینگونه کشتی‌های تحت تملک یا بهره‌برداری آن عضو اختلال ایجاد ننماید، تضمین خواهد نمود که چنین کشتی‌هایی تا آنجا که معقول و عملی باشد مطابق این کنوانسیون عمل نمایند.

ماده ۲- تعاریف

از نظر این کنوانسیون:

- ۱- «نفت» یعنی مواد نفتی به هر شکل از جمله نفت خام، مواد سوختی، لخته‌های نفتی، مواد زائد نفتی و فرآورده‌های پالایش شده،
- ۲- «سوانح آلودگی نفتی» یعنی اتفاق یا مجموعه‌ای از اتفاقات که دارای منشاء یکسان بوده که منجر به ریزش نفت شده یا ممکن است بشود و محیط‌زیست دریایی یا خطوط ساحلی یا منافع مربوط به یک یا چند کشور را مورد تهدید قرار داده و یا ممکن است مورد تهدید قرار دهد و مستلزم اقدام اضطراری یا واکنش فوری دیگری باشد.
- ۳- «کشتی» یعنی شناور از هر نوع که در محیط‌زیست دریایی فعالیت می‌کند و شامل قایق‌های هایدرو و فویل، هاورکرافت‌ها، زیر دریایی‌ها یا قایق‌های سیار از هر نوع می‌گردد.
- ۴- «واحد دریایی» یعنی تأسیسات یا سازه‌های ثابت یا شناوری که برای اکتشاف و استخراج یا تولید نفت یا گاز یا تخلیه و بارگیری نفت به کار گرفته می‌شود.
- ۵- «بنادر و تأسیسات حمل و نقل نفت» یعنی آن تأسیساتی که خطر سانحه آلودگی نفتی را در برداشته و از جمله شامل بنادر، پایانه‌های نفتی، خطوط لوله و دیگر تأسیسات تخلیه و بارگیری نفت می‌گردد.
- ۶- «سازمان» یعنی سازمان بین‌المللی دریانوردی.
- ۷- «دبیر کل» یعنی دبیر کل سازمان.

ماده ۳- طرح‌های اضطراری آلودگی نفتی

- الف- هر عضو کشتی‌هایی را که محق به برافراشتن پرچم آن هستند ملزم خواهد نمود که طرح اضطراری آلودگی نفتی در کشتی را که مقررات مصوب سازمان برای این منظور مقرر کرده، طبق مقررات مزبور داشته باشند.
- ب- کشتی که ملزم به داشتن طرح اضطراری آلودگی در کشتی بر طبق جزء (الف) می‌باشد، هنگام حضور در یک بندر یا یک پایانه دریایی تحت حاکمیت یکی از اعضاء طبق روشهای مندرج در موافقتنامه‌های بین‌المللی موجود یا قوانین ملی آن عضو مشمول بازرسی مأمورانی که توسط عضو مزبور به طور مقتضی اختیار یافته‌اند، خواهد بود.
- ۲- هر کشور عضو باید گردانندگان واحدهای دریایی تحت حاکمیت خود را ملزم به داشتن طرح‌های اضطراری آلودگی نفتی کند که هماهنگ سیستم ملی ایجاد شده طبق ماده (۶) بوده و طبق روشهای وضع شده توسط مقامات ملی ذیصلاح به تصویب رسیده باشد.

۳- هر کشور عضو باید مقامات یا گردانندگان بنادر دریایی یا تأسیسات تخلیه و بارگیری نفتی تحت حاکمیت خود را به گونه‌ای که مناسب می‌داند به داشتن طرح‌های اضطراری آلودگی نفتی یا ترتیبات مشابهی که هماهنگ با سیستم ملی ایجاد شده که طبق ماده (۶) بوده و طبق روش-های وضع شده توسط مقامات ملی ذیصلاح به تصویب رسیده باشد، ملزم نماید.

ماده ۴- تشریفات گزارش آلودگی نفتی

۱- هر عضو باید:

الف- فرماندهان کشتی‌ها یا سایر افراد مسئول کشتی‌های تحت پرچم خود و افراد مسئول واحدهای دریایی تحت صلاحیت خود را ملزم نماید که بدون هیچ تأخیری هرگونه اتفاق در کشتی یا واحدهای دریایی خود را که متضمن ریزش نفتی یا احتمال ریزش نفتی هستند، به مراجع زیر گزارش نمایند:

۱- در مورد کشتی، به نزدیکترین کشور ساحلی،

۲- در مورد واحدهای دریایی، به کشور ساحلی که واحد، تحت صلاحیت آن است.

ب- فرماندهان یا دیگر افراد مسئول کشتی‌های تحت پرچم و افراد مسئول واحدهای دریایی تحت صلاحیت خود را ملزم نماید که بدون هیچ تأخیری هرگونه اتفاق مورد مشاهده در دریا را که متضمن ریزش یا وجود نفت باشد، به مراجع زیر گزارش نمایند:

۱- در مورد کشتی، به نزدیکترین کشور ساحلی،

۲- در مورد واحد دریایی، به کشور ساحلی که واحد، تحت صلاحیت آن است.

ج- افراد مسئول بنادر و تأسیسات تخلیه و بارگیری نفت تحت صلاحیت خود را ملزم نماید بدون تأخیر هرگونه اتفاقی که متضمن ریزش یا احتمال ریزش نفت یا وجود نفت باشد را به مقامات ملی ذیصلاح، گزارش نمایند.

د- به شناورها یا هواپیماهای بازرسی دریایی و دیگر سرویس‌های خدماتی ذیربط یا مقامات خود دستور دهد بدون تأخیر هرگونه حادثه مورد مشاهده در دریا یا در بندر یا تأسیسات تخلیه و بارگیری نفت که متضمن ریزش نفت یا وجود نفت باشد را به مقامات ملی ذیصلاح یا بنا به مورد به نزدیکترین کشور ساحلی گزارش نمایند.

ه- از خلبانان هواپیماهای کشوری که بخواهند که بدون تأخیر هرگونه حادثه مورد مشاهده در دریا که متضمن ریزش نفت یا وجود نفت باشد را به نزدیکترین کشور ساحلی گزارش نمایند.

۲- گزارش‌های تهیه شده به موجب ردیف (۱) جزء (الف) بند (۱) باید مطابق الزامات تدوین شده توسط سازمان تهیه گردیده و براساس دستورالعمل‌ها و اصول کلی مصوب سازمان باشند گزارش‌های تهیه شده به موجب ردیف (۲) جزء (الف) و جزءهای (ب)، (ج) و (د) بند (۱) باید تا جایی که لازم است مطابق دستورالعمل‌ها و اصول کلی مصوب سازمان، تدوین گردد.

ماده ۵- اقدام در صورت دریافت گزارش آلودگی نفتی

۱- هرگاه عضوی گزارشی را که در ماده (۴) به آن اشاره شده یا اطلاعات مربوط به آلودگی که توسط دیگر منابع تهیه گردیده است، دریافت نماید باید:

الف- حادثه را به منظور تعیین اینکه سانحه، آلودگی نفتی است یا خیر مورد ارزیابی قرار دهد.

ب- ماهیت، وسعت و عواقب احتمالی سانحه آلودگی نفتی را مورد ارزیابی قرار دهد و

ج- سپس بدون تأخیر تمامی کشورهایی را که منافع آن‌ها به وسیله چنین سانحه آلودگی نفتی تحت تأثیر یا احتمالاً تحت تأثیر قرار می‌گیرد، همراه با موارد زیر تا زمان خاتمه اقدامات به عمل آمده برای مقابله با سانحه یا تصمیم کشورهای مزبور برای اقدام مشترک مطلع سازد.

۱- جزئیات ارزیابی‌های خود و هر اقدامی را که جهت مقابله با حادثه آلودگی نفتی انجام داده یا قصد انجام آن را دارد، و

۲- اطلاعات اضافی در صورت اقتضاء،

۳- در صورتی که شدت چنین سانحه آلودگی نفتی ایجاب کند آن عضو باید مستقیم یا در صورت اقتضاء از طریق سازمان یا ترتیبات منطقه‌ای مربوط اطلاعات مورد اشاره در جزءهای (ب) و (ج) بند (۱) را در اختیار سازمان قرار دهد.

۴- در صورتی که شدت چنین سانحه نفتی ایجاب کند از سایر کشورهای متأثر از این سانحه درخواست می‌شود به طور مستقیم یا در صورت اقتضاء، از طریق سازمان یا ترتیبات منطقه‌ای مربوط ارزیابی خود را از میزان تهدید منافعشان و هر گونه اقدام به عمل آمده و اقدامات مورد نظر را به اطلاع سازمان برسانند.

۵- اعضا تا آنجا که عملی باشد، باید سیستم گزارش دهی تدوین شده توسط سازمان را هنگام مبادله اطلاعات و ارتباط با دیگر کشورها و سازمان، مورد استفاده قرار دهند.

ماده ۶- سیستم‌های ملی و منطقه‌ای برای آمادگی و مقابله

۱- هر عضو باید یک سیستم ملی جهت مقابله سریع و مؤثر با سوانح آلودگی نفتی ایجاد نماید. این سیستم حداقل باید شامل موارد ذیل باشد:

الف- تعیین موارد زیر:

- ۱- مقام یا مقامات ذیصلاح ملی با مسئولیت آمادگی و مقابله با آلودگی نفتی،
  - ۲- نقطه یا نقاط تماس عملیاتی ملی که مسئول دریافت و انتقال گزارشات آلودگی نفتی مندرج در ماده (۴) باشد، و
  - ۳- مقامی که مجاز باشد از طرف آن کشور، درخواست کمک نموده یا در مورد ارایه کمک درخواست شده تصمیم‌گیری نماید.
- ب- طرح ملی مقابله با موارد پیش‌بینی نشده برای آمادگی و مقابله که شامل روابط سازمانی نهادهای مختلف درگیر (اعم از عمومی یا خصوصی) با مد نظر قرار دادن دستورالعمل‌های تدوین شده توسط سازمان.
- ۲- به علاوه، هر عضو در چارچوب توانائی‌های خود به طور انفرادی یا از طریق همکاری دو جانبه یا چند جانبه و در صورت اقتضاء، با همکاری صنایع نفت و کشتیرانی، مقامات بندری و سایر مؤسسات مربوط، باید موارد ذیل را ایجاد نماید:
    - الف- حداقل سطح تجهیزات از قبل مستقر شده جهت مقابله با ریزش نفت، متناسب با خطر احتمالی، و برنامه‌هایی برای استفاده از آنها،
    - ب- برنامه تمرینات برای سازمانهای مقابله با آلودگی نفتی و آموزش پرسنل مربوط،
    - ج- طرحهای تفصیلی و قابلیت‌های ارتباطی برای مقابله با یک سانحه آلودگی نفتی، چنین قابلیت‌هایی به طور مداوم باید قابل دسترسی باشند،
    - د- نظام و ترتیبی جهت هماهنگ کردن مقابله با یک سانحه آلودگی نفتی، در صورت اقتضاء، با قابلیت‌های بسیج منابع مورد لزوم،
    - ۳- هر عضو باید تضمین نماید که اطلاعات جاری به طور مستقیم یا از طریق سازمان یا تشکیلات منطقه‌ای مربوط در رابطه با موارد ذیل به سازمان ارایه شده است:

- الف- موقعیت، داده‌های مخابراتی و در صورت عملی بودن، محدوده مسئولیت مقامات و مؤسسات ذکر شده در جزء (الف) بند (۱)،
- ب- اطلاعات مربوط به تجهیزات مقابله با آلودگی و نظر تخصصی در رشته‌های مربوط به مقابله با آلودگی نفتی و نجات دریایی که در صورت درخواست سایر کشورها می‌تواند قابل دسترسی باشد،
- ج- طرح ملی عضو برای مقابله با موارد پیش‌بینی نشده.

ماده ۷- همکاری بین‌المللی جهت مقابله با آلودگی

- ۱- اعضاء موافقت می‌نمایند که، با توجه به توانائی‌ها و موجود بودن منابع مربوط خود، بنا به تقاضای هر عضوی که از سانحه آلودگی نفتی متأثر شده یا احتمال دارد تحت تأثیر قرار گیرد با آن عضو همکاری نموده و خدمات مشورتی، پشتیبانی و تجهیزات فنی به منظور مقابله با سانحه آلودگی نفتی، در صورتی که شدت چنین حادثه‌ای اقتضاء کند به آن ارایه نمایند، تأمین هزینه‌های چنین کمکی براساس مفاد الحاقیه این کنوانسیون انجام خواهد شد.
- ۲- عضوی که تقاضای کمک نموده است می‌تواند از سازمان بخواهد تا جهت مشخص نمودن منابع مالی موقت برای هزینه‌های مندرج در بند (۱)، کمک نماید.

- ۳- طبق موافقتنامه‌های قابل اعمال بین‌المللی، هر عضو باید اقدامات حقوقی یا اداری لازم را جهت تسهیل موارد ذیل به عمل آورد:
  - الف- ورود و خروج کشتیها، هواپیماها و سایر وسایل حمل و نقل مورد استفاده برای مقابله با یک سانحه آلودگی نفتی و بهره‌برداری از آنها در سرزمین خود یا حمل کارکنان، کالا، مواد و تجهیزات لازم جهت مقابله با یک چنین سانحه‌ای، و
  - ب- نقل و انتقال سریع افراد، کالاها، مواد و تجهیزات مندرج در جزء (الف) به داخل، در داخل و به خارج از سرزمین خود.

ماده ۸- تحقیق و توسعه

- ۱- اعضاء موافقت می‌نمایند تا به طور مستقیم یا در صورت اقتضاء از طریق سازمان یا سازمانها یا ترتیبات منطقه‌ای مربوط جهت ارتقاء و مبادله نتایج برنامه‌های تحقیق و توسعه مربوط به گسترش آخرین پیشرفت‌ها در زمینه آمادگی و مقابله با آلودگی نفتی، از جمله فن‌آوری‌ها و فنون بازرسی، بازدارندگی، جمع‌آوری، متفرق‌سازی، پاکسازی و راههای دیگر کاهش یا تعدیل اثرات آلودگی نفتی و جهت اعاده وضع سابق، همکاری نمایند.
- ۲- برای این منظور، اعضاء تعهد می‌نمایند که به طور مستقیم یا در صورت اقتضاء از طریق سازمان یا سازمانها یا ترتیبات منطقه‌ای مربوط، ارتباط لازم را بین مؤسسات تحقیقاتی اعضاء برقرار نمایند.
- ۳- اعضاء موافقت می‌نمایند که به طور مستقیم یا از طریق سازمان یا سازمانها و یا ترتیبات منطقه‌ای مربوط در صورت اقتضاء جهت ترغیب برگزاری مرتب سمپوزیوم‌های بین‌المللی در موضوعات مربوط از جمله پیشرفت‌های فن‌آوری در زمینه تجهیزات و فنون مبارزه با آلودگی نفتی همکاری نمایند.
- ۴- اعضاء موافقت می‌نمایند که از طریق سازمان یا سازمانهای بین‌المللی ذیصلاح توسعه استانداردهای مربوط به تجهیزات و فنون سازگار مقابله با آلودگی نفتی را تشویق نمایند.

ماده ۹- همکاری فنی

- ۱- اعضاء تعهد می‌نمایند که به طور مستقیم یا از طریق سازمان و سایر نهادهای بین‌المللی در صورت اقتضاء در رابطه با آمادگی و مقابله با آلودگی نفتی در موارد زیر به اعضایی که تقاضای کمک فنی می‌نمایند، کمک نمایند:
  - الف- آموزش کارکنان،
  - ب- اطمینان از موجود بودن فن‌آوری، تجهیزات و تأسیسات مربوط،
  - ج- تسهیل سایر اقدامات و ترتیبات جهت آمادگی و مقابله با سوانح آلودگی نفتی، و
  - د- انجام برنامه‌های مشترک تحقیق و توسعه.
- ۲- اعضاء تعهد می‌نمایند که با توجه به قوانین، مقررات و سیاست‌های ملی خود به طور فعال در زمینه انتقال فن‌آوری در رابطه با آمادگی و مقابله با آلودگی نفتی همکاری نمایند.

ماده ۱۰- ترغیب همکاری‌های دو جانبه و چند جانبه در زمینه آلودگی و مقابله

- اعضاء باید مساعی خود را جهت انعقاد موافقتنامه‌های دو جانبه یا چند جانبه برای آمادگی و مقابله با آلودگی نفتی به کار گیرند. نسخه‌های موافقتنامه‌های مزبور باید به سازمان ارایه گردد تا در صورت تقاضا در اختیار اعضاء قرار گیرد.

ماده ۱۱- ارتباط با سایر کنوانسیون‌ها و موافقتنامه‌های بین‌المللی

- هیچ یک از مفاد این کنوانسیون نباید به نحوی تفسیر گردد که منجر به تغییر حقوق یا تعهدات هر یک از اعضاء به موجب سایر کنوانسیون‌ها یا موافقتنامه‌های بین‌المللی شود.

ماده ۱۲- ترتیبات نهادی

- ۱- اعضاء «سازمان» را مشروط بر موافقت آن و موجود بودن منابع کافی جهت اداره فعالیت، برای انجام وظایف و فعالیت‌های زیر برمی‌گزینند:
  - الف- خدمات اطلاعاتی:
    - ۱- دریافت، مقایسه و انتشار اطلاعات تهیه شده توسط اعضاء، و اطلاعات مربوط ارایه شده توسط دیگر منابع، و
    - ۲- ارایه کمک جهت مشخص نمودن منابع مالی موقت هزینه‌ها،
    - ب- تعلیم و آموزش:
      - ۱- ترغیب آموزش در زمینه آمادگی و مقابله با آلودگی نفتی،
      - ۲- ترغیب برگزاری سمپوزیوم‌های بین‌المللی،
      - ج- خدمات فنی:
        - ۱- تسهیل همکاری در زمینه تحقیق و توسعه،
        - ۲- ارایه طریق به کشورهایی که در صدد ایجاد قابلیت‌های مقابله ملی یا منطقه‌ای هستند، و
        - ۳- تجزیه و تحلیل اطلاعات تهیه شده توسط اعضاء و اطلاعات مربوط تهیه شده توسط دیگر منابع و ارایه طریق یا اطلاعات به کشورها.
        - د- کمک‌های فنی:
          - ۱- تسهیل تهیه کمک‌های فنی به کشورهایی که در صدد ایجاد قابلیت‌های مقابله ملی یا منطقه‌ای هستند،
          - ۲- تسهیل تأمین کمک و مشاوره فنی بنا به تقاضای کشورهایی که با سوانح عمده آلودگی نفتی مواجه شده‌اند.
          - ۳- در اجرای فعالیت‌های مشخص شده در این ماده، سازمان تلاش خواهد نمود تا قابلیت کشورها را به طور انفرادی از طریق ترتیبات منطقه‌ای جهت آمادگی و مقابله با سوانح آلودگی نفتی، با استفاده از تجارب کشورها، موافقت نامه‌های منطقه‌ای و ترتیبات صنعتی و با امعان نظر ویژه به نیازهای کشورهای در حال توسعه، تقویت نماید.
          - ۳- مفاد این ماده مطابق با برنامه‌ای که توسط سازمان تهیه و مرتباً مورد تجدید نظر قرار می‌گیرد به مورد اجرا گذاشته خواهد شد.

ماده ۱۳- ارزیابی کنوانسیون

- اعضاء در چارچوب سازمان مؤثر بودن کنوانسیون را در پرتو اهداف آن، به خصوص با توجه به اصول مربوط به همکاری و کمک مورد ارزیابی قرار خواهند داد.

ماده ۱۴- اصلاحات

- ۱- این کنوانسیون طبق یکی از روشهای مشخص شده در ذیل می‌تواند اصلاح گردد.
- ۲- اصلاح بعد از بررسی توسط سازمان:

الف- هر اصلاحیه پیشنهادی توسط یکی از اعضای کنوانسیون باید به سازمان تسلیم و توسط دبیر کل بین تمامی اعضای سازمان و تمامی اعضا حداقل شش ماه قبل از بررسی آن، توزیع گردد.

ب- هر اصلاحیه‌ای که به شکل فوق پیشنهاد و توزیع گردیده بایستی به کمیته حفاظت از محیط زیست دریایی سازمان جهت بررسی تسلیم گردد.

ج- اعضای کنوانسیون اعم از عضو یا غیر عضو سازمان اجازه خواهند داشت که در جریان رسیدگی کمیته حفاظت از محیط‌زیست دریایی شرکت نمایند.

د- اصلاحیه‌ها فقط با اکثریت دو سوم اعضای حاضر و رأی‌دهنده کنوانسیون به تصویب خواهد رسید.

ه- اگر اصلاحیه‌ها طبق جزء (د) به تصویب برسند، توسط دبیر کل به تمامی اعضای کنوانسیون جهت پذیرش ارسال خواهند شد.

و- ۱- اصلاحیه یک ماده یا الحاقیه کنوانسیون در تاریخی پذیرفته شده تلقی خواهد شد که توسط دو سوم اعضا پذیرفته شود.

۲- اصلاحیه یک ضمیمه در پایان دوره‌ای که در زمان تصویب آن توسط کمیته حفاظت از محیط‌زیست دریایی تعیین شده، و کمتر از ده ماه نیز نمی‌تواند باشد، پذیرفته شده تلقی خواهد شد. مگر اینکه در طول این مدت، مخالفت حداقل یک سوم اعضا به دبیر کل اعلام شده باشد.

ز- ۱- اصلاحیه یک ماده، یا الحاقیه کنوانسیون که طبق ردیف (۱) جزء (و) بند (۱) پذیرفته شده باشد شش ماه، پس از تاریخی که در این تاریخ پذیرفته شده تلقی می‌گردد نسبت به اعضای که عضو این کنوانسیون هستند، مگر این که دبیر کل را از پذیرش آن توسط خود مطلع ساخته‌اند لازم‌الاجرا خواهد گردید.

۲- اصلاحیه یک ضمیمه که طبق ردیف (۲) جزء (و) پذیرفته شده است شش ماه بعد از تاریخی که در آن تاریخ پذیرفته شده تلقی می‌گردد، نسبت به تمامی اعضا به استثنای اعضای که پیش از این تاریخ مخالفت خود را اعلام نموده‌اند لازم‌الاجرا خواهد شد. هر عضو در هر زمان می‌تواند مخالفت اعلام شده قبلی خود را با تسلیم اعلامیه‌ای دال بر این موضوع به دبیر کل، پس بگیرد.

۳- اصلاح توسط یک کنفرانس:

الف- بنا به تقاضای یکی از اعضا، که حداقل مورد تایید یک سوم اعضا باشد، دبیر کل کنفرانسی از اعضای کنوانسیون را جهت بررسی اصلاحات کنوانسیون برگزار خواهد کرد.

ب- اصلاحیه‌ای که توسط اکثریت دو سوم اعضای حاضر و رأی‌دهنده چنین کنفرانسی تصویب شود، توسط دبیر کل جهت پذیرش به تمامی اعضا ارسال خواهد شد.

ج- به جز هنگامی که کنفرانس طور دیگری تصمیم‌گیری نماید، اصلاحیه طبق مراحل مشخص شده در جزءهای (و) و (ز) بند (۲) پذیرفته شده تلقی شده و لازم‌الاجرا خواهد شد.

۴- تصویب و لازم‌الاجرا شدن یک اصلاحیه که منجر به اضافه نمودن یک الحاقیه یا یک ضمیمه می‌شود تابع روش قابل اعمال در مورد اصلاحیه الحاقیه خواهد بود.

۵- هر عضوی که اصلاحیه یک ماده یا الحاقیه را به موجب ردیف (۱) جزء (و) بند (۲) یا اصلاحیه‌ای که منجر به اضافه کردن یک الحاقیه یا یک ضمیمه به موجب بند (۴) را نپذیرفته است یا مخالفت خود در مورد اصلاحیه یک ضمیمه را به موجب ردیف (۲) جزء (و) بند (۲) ارسال داشته است، با آن به عنوان غیرعضو فقط از نظر به کارگیری چنین اصلاحیه‌ای رفتار خواهد شد. چنین رفتاری با تسلیم اطلاعیه پذیرش طبق ردیف (۱) جزء (و) بند (۲) یا استرداد مخالفت طبق ردیف (۲) جزء (ز) بند (۲)، خاتمه خواهد یافت.

۶- دبیر کل تمامی اعضا را از هر اصلاحیه‌ای که طبق این ماده لازم‌الاجرا می‌شود به علاوه تاریخی که در آن اصلاحیه لازم‌الاجرا می‌گردد مطلع خواهد ساخت.

۷- هر اطلاعیه پذیرش، مخالفت، استرداد مخالفت به یک اصلاحیه به موجب این ماده باید به طور کتبی به دبیر کل اطلاع داده شود، وی اعضا را از اطلاعیه مزبور و تاریخ وصول آن مطلع خواهد ساخت.

۸- ضمیمه کنوانسیون فقط باید حاوی مقرراتی باشد که ماهیت فنی دارند.

ماده ۱۵- امضاء، تنفیذ، پذیرش، تصویب و الحاق

۱- این کنوانسیون جهت امضاء در مقر سازمان از تاریخ ۹ آذر ماه ۱۳۶۹ هجری شمسی برابر با ۳۰ نوامبر ۱۹۹۰ میلادی تا ۱۸ آذرماه ۱۳۷۰ هجری شمسی برابر با ۲۹ نوامبر ۱۹۹۱ میلادی مفتوح می‌باشد و بعد از آن جهت الحاق مفتوح خواهد ماند. هر کشوری می‌تواند از یکی از راههای زیر عضو این کنوانسیون گردد:

الف- امضاء بدون حق شرط در مورد تنفیذ، پذیرش یا تصویب یا

ب- امضاء به شرط تنفیذ، پذیرش یا تصویب که متعاقب آن تنفیذ، پذیرش یا تصویب صورت بگیرد.

ج- الحاق.

۲- تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق با تودیع سندی دال بر آن به دبیر کل، نافذ خواهد شد.

ماده ۱۶- لازم‌الاجرا شدن

- ۱- کنوانسیون (۱۲) ماه بعد از تاریخی که حداقل (۱۵) کشور بدون حق شرط در مورد تنفیذ، پذیرش یا تصویب آن را امضاء کرده باشند یا اسناد لازم برای تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق را طبق ماده (۵۹) تودیع کرده باشند، لازم‌الاجرا خواهد شد.
- ۲- برای کشورهایی که سند تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق مربوط به این کنوانسیون را بعد از انجام الزامات لازم‌الاجرا شدن آن ولی قبل از تاریخ لازم‌الاجرا شدن تودیع کرده باشند، تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق در تاریخ لازم‌الاجرا شدن این کنوانسیون یا سه ماه بعد از تاریخ تودیع سند، هر کدام که دیرتر باشد نافذ خواهد شد.
- ۳- برای کشورهایی که سند تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق را بعد از تاریخی که در آن کنوانسیون لازم‌الاجرا شده تودیع نموده‌اند، این کنوانسیون سه ماه بعد از تاریخ تودیع سند نافذ خواهد شد.
- ۴- بعد از تاریخی که اصلاحیه این کنوانسیون به موجب ماده (۱۴) پذیرفته شده تلقی گردید. هر سند تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق تودیع شده به منزله پیوستن به کنوانسیون اصلاح شده تلقی خواهد گردید.

ماده ۱۷- انصراف

- ۱- این کنوانسیون برای هر عضوی بعد از گذشت پنج سال از تاریخی که این کنوانسیون برای آن عضو لازم‌الاجرا شده است می‌تواند مورد انصراف قرار گیرد.
- ۲- انصراف با اعلام کتبی به دبیر کل نافذ خواهد شد.
- ۳- انصراف (۱۲) ماه بعد از دریافت اعلامیه انصراف توسط دبیر کل یا بعد از گذشت هر مدت طولانی‌تری که ممکن است در اعلامیه مشخص شده باشد، نافذ خواهد شد.

ماده ۱۸- امین اسناد

- ۱- این کنوانسیون نزد دبیر کل تودیع می‌گردد.
- ۲- دبیر کل باید:
  - الف- تمامی کشورهایی که این کنوانسیون را امضاء نموده یا به آن ملحق شده‌اند از موارد زیر مطلع نماید:
    - ۱- هر امضاء جدید یا تودیع سند تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق، همراه تاریخ مربوط به آن.
    - ۲- تاریخ لازم‌الاجرا شدن این کنوانسیون، و
    - ۳- تودیع هر سند انصراف از این کنوانسیون همراه با تاریخ دریافت و تاریخی که انصراف نافذ خواهد شد.
  - ب- نسخه‌های اصلی مصدق این کنوانسیون را به دولتهای تمامی کشورهایی که این کنوانسیون را امضاء نموده یا به آن ملحق شده‌اند ارسال نماید.
  - ۳- به محض لازم‌الاجرا شدن کنوانسیون یک نسخه اصل مصدق آن توسط امین اسناد طبق ماده (۱۰۲) منشور ملل متحد به دبیر کل سازمان ملل متحد جهت ثبت و انتشار ارسال خواهد گردید.

ماده ۱۹- زبان ها

- این کنوانسیون در یک نسخه اصلی به زبان‌های عربی، چینی، انگلیسی، فرانسوی، روسی و اسپانیایی تهیه شده و هر متن از اعتبار یکسان برخوردار است.
- در تأیید مراتب فوق، امضاء کنندگان ذیل که از طرف دولتهای متبوع خود برای این منظور مجاز شده‌اند، این کنوانسیون را امضاء می‌نمایند. تنظیم شده در لندن به تاریخ نهم آذرماه یکهزار و سیصد و شصت و نه هجری شمسی برابر با سی‌ام نوامبر یکهزار و نهصد و نود میلادی.

الحاقیه**تأمین هزینه‌های کمک**

- ۱- الف- چنانچه موافقتنامه‌ای مربوط به ترتیبات مالی حاکم بر اقدامات اعضاء در برخورد با سوانح آلودگی نفتی، قبل از سانحه آلودگی نفتی به صورت دو جانبه منعقد نشده باشد، اعضاء هزینه‌های اقدامات مربوط خود را در برخورد با آلودگی بر طبق ردیف (۱) یا (۲) زیر به عهده خواهند گرفت:
  - ۱- اگر اقدام توسط یک عضو بنا به درخواست صریح عضو دیگر صورت گرفته باشد، عضو درخواست‌کننده هزینه اقدام عضو کمک‌کننده را تأمین خواهد کرد. عضو درخواست‌کننده می‌تواند تقاضای خود را در هر زمانی ملغی سازد، اما در چنین موردی آن عضو باید هزینه‌هایی را که عضو کمک‌کننده پیش از این متحمل یا تعهد نموده است، به عهده بگیرد.
  - ۲- اگر اقدام بنا به ابتکار خود یک عضو صورت گرفته باشد، آن عضو هزینه‌های اقدام خود را به عهده خواهد گرفت.
  - ب- اصول وضع شده در جزء (الف) مجری خواهد بود مگر آنکه اعضاء مربوط در هر مورد خاصی طور دیگر موافقت کرده باشند.

۲- اگر طور دیگری موافقت نشده باشد، هزینه‌های اقدام صورت گرفته توسط یک عضو بنا به درخواست عضو دیگر بر طبق قوانین و رویه جاری عضو کمک‌کننده در رابطه با تأمین اینگونه هزینه‌ها به طور کامل محاسبه خواهد شد.

۳- عضو درخواست‌کننده کمک و عضو کمک‌کننده در صورت انقضای جهت انجام هر اقدامی برای پاسخگویی به ادعای جبران خسارت همکاری خواهند کرد. برای این منظور، آن‌ها توجه کافی به رژیم‌های حقوقی موجود معطوف خواهند داشت، هرگاه اقدامی که بدین صورت انجام گرفته اجازه جبران کامل هزینه صرف شده در عملیات کمک‌رسانی را ندهد، عضو درخواست‌کننده کمک می‌تواند از عضو کمک‌کننده بخواهد که از تأمین هزینه‌هایی که از مبالغ جبران شده تجاوز می‌نماید صرف نظر کند یا هزینه‌هایی که طبق بند (۲) محاسبه شده‌اند را کاهش دهد. آن عضو همچنین می‌تواند تقاضای تعویق تأمین چنین هزینه‌هایی را بنماید. در هنگام بررسی چنین تقاضایی، اعضای کمک‌کننده باید توجه کافی به نیازهای کشورهای در حال توسعه معطوف نمایند.

۴- مفاد این کنوانسیون نباید به هیچ وجه به عنوان ضایع‌کننده حقوق اعضاء در تأمین هزینه‌های اقدامات مربوط به مقابله با آلودگی یا تهدید ناشی از آلودگی به موجب دیگر مقررات و قواعد قابل اعمال و حقوق داخلی و بین‌المللی از طرفهای ثالث تفسیر شود. کنوانسیون بین‌المللی مسئولیت مدنی ناشی از خسارت آلودگی نفتی مصوب ۱۳۴۸ هجری شمسی برابر با ۱۹۶۹ میلادی و کنوانسیون بین‌المللی مربوط به ایجاد صندوق بین‌المللی برای جبران خسارت آلودگی نفتی یا هر اصلاحیه بعدی این کنوانسیونها باید مورد توجه قرار گیرند.

قانون فوق مشتمل بر ماده واحده منظم به متن کنوانسیون شامل مقدمه و نوزده ماده و یک الحاقیه در جلسه علنی روز یکشنبه مورخ بیست و نهم تیر ماه یکهزار و سیصد و هفتاد و شش مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۷۶/۵/۸ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.

۲-۲- پروتکل (تشریفات) آمادگی، مقابله و همکاری در برابر سوانح آلودگی ناشی از مواد خطرناک و سمی^۲ (لندن - ۲۰۰۰ میلادی)

مقدمه

اعضاء این پروتکل (تشریفات)، که اعضاء کنوانسیون بین‌المللی آمادگی، مقابله و همکاری در برابر آلودگی نفتی، مصوب ۳۰ نوامبر ۱۹۹۰ میلادی (برابر با ۱۰ آذر ۱۳۶۹ هجری شمسی) در لندن هستند،

با در نظر گرفتن قطعنامه شماره ۱۰ مصوب فراهمایی (کنفرانس) همکاری بین‌المللی در مورد آمادگی و مقابله در برابر آلودگی نفتی، مورخ ۱۹۹۰ میلادی (برابر با ۱۳۶۹ هجری شمسی) در مورد توسعه حیطه شمول کنوانسیون بین‌المللی آمادگی، مقابله و همکاری در برابر آلودگی نفتی، مصوب ۱۹۹۰ میلادی (برابر با ۱۳۶۹ هجری شمسی)، برای دربرگرفتن مواد سمی و خطرناک، همچنین با در نظر گرفتن این که براساس قطعنامه شماره ۱۰ فراهمایی (کنفرانس) همکاری بین‌المللی در مورد آمادگی و مقابله در برابر آلودگی نفتی، مصوب ۱۹۹۰ میلادی (برابر با ۱۳۶۹ هجری شمسی)، سازمان بین‌المللی دریانوردی کار خود را در همیاری با تمام سازمانهای بین‌المللی ذی‌نفع در همه جوانب آمادگی، مقابله و همکاری در برابر سوانح آلودگی ناشی از مواد خطرناک و سمی افزایش داده است،

با در نظر گرفتن اصل « آلوده‌کننده، مسؤول پرداخت است » به عنوان یک اصل کلی حقوق بین‌الملل محیط‌زیست،

^۲ . نقل از روزنامه رسمی شماره ۱۸۹۹۹-۱۲۸۹/۳/۴.

Protocol on Preparedness, Response and Co-operation to Pollution Incidents by Hazardous and Noxious Substances (London, Mar 15, 2000)

۱. قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به پروتکل (تشریفات) آمادگی، مقابله و همکاری در برابر سوانح آلودگی ناشی از مواد خطرناک و سمی مصوب ۲۰۰۰ میلادی (برابر با ۱۳۷۹ هجری شمسی) مصوب ۱۳۸۹/۱/۲۵ مجلس شورای اسلامی است. ماده واحده به دولت جمهوری اسلامی ایران اجازه داده می‌شود به پروتکل (تشریفات) آمادگی، مقابله و همکاری در برابر سوانح آلودگی ناشی از مواد خطرناک و سمی مصوب ۲۰۰۰ میلادی (برابر با ۱۳۷۹ هجری شمسی) به شرح پیوست ملحق گردد و اسناد الحاق را نزد امین اسناد تودیع نماید.

تبصره ۱- وزارت راه و ترابری (سازمان بنادر و دریانوردی) مسؤول اجراء کنوانسیون می‌باشد و تغییر آن بر عهده دولت است.

تبصره ۲- دولت موظف است کلیه اصلاحیه‌های پروتکل (تشریفات) و پیوست‌های آن، موضوع ماده (۱۲) را در مهلت مناسب، قبل از انقضای مهلت‌های موردنظر در ماده مذکور طبق اصل هفتاد و هفتم (۷۷) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به مجلس شورای اسلامی حسب مورد اعلام نماید. در صورتی که مجلس شورای اسلامی اصلاحیه‌ها را تصویب ننماید دولت موظف است مراتب را مبنی بر عدم پذیرش اصلاحیه‌ها، در ظرف مهلت مقرر در موافقتنامه به مراجع ذی‌ربط (موضوع ماده مذکور) اعلام و این اصلاحیه‌ها در این موارد برای دولت جمهوری اسلامی ایران لازم‌الاجراء نخواهد بود.

تبصره ۳- رعایت اصل هفتاد و هفتم (۷۷) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران برای هرگونه بازنگری یا اصلاح کنوانسیون در اجراء ماده (۱۶) آن، الزامی است.

با آگاهی از تدوین راهبردی به‌منظور یکپارچه کردن رویکرد احتیاطی در خط‌مشی‌های سازمان بین‌المللی دریانوردی، همچنین با آگاهی از این که در صورت سانحه آلودگی ناشی از مواد خطرناک و سمی، اقدام مؤثر و سریع به منظور کاهش خسارتی که ممکن است از چنین سانحه‌های ناشی شود، ضروری است، به شرح زیر موافقت نموده‌اند:

ماده ۱- مقررات کلی

۱- اعضاء تعهد می‌نمایند که به طور انفرادی یا مشترک تمام اقدامات مناسب را طبق مفاد این پروتکل (تشریفات) و پیوست آن، برای آمادگی و مقابله با سانحه آلودگی ناشی از مواد خطرناک و سمی انجام دهند.

۲- پیوست این پروتکل (تشریفات) جزء لاینفک پروتکل (تشریفات) را تشکیل می‌دهد و ارجاع به این پروتکل (تشریفات)، هم‌زمان ارجاع به پیوست می‌باشد.

۳- این پروتکل (تشریفات) در مورد هیچ کشتی جنگی، کشتی تدارکاتی یا کشتی دیگر تحت مالکیت یا بهره‌برداری یک دولت که در زمان استفاده صرفاً در امور غیرتجاری دولت مورداستفاده قرار می‌گیرد، اعمال نمی‌گردد. با این حال هر عضو با تصویب اقدامات مناسبی که در بهره‌برداری یا قابلیت‌های بهره‌برداری چنین کشتی‌های تحت مالکیت یا بهره‌برداری آن، اختلال ایجاد ننماید، اطمینان حاصل خواهد نمود که چنین کشتی‌هایی تا حد متعارف و عملی، به گونه‌ای سازگارانه با این پروتکل (تشریفات)، عمل کنند.

ماده ۲- تعاریف

از نظر این کنوانسیون:

۱- «سانحه آلودگی ناشی از مواد خطرناک و سمی» (که از این پس «سانحه آلودگی» نامیده می‌شود) یعنی هر اتفاق یا مجموعه‌ای از اتفاق‌ها با منشأ یکسان از جمله آتش‌سوزی یا انفجار که منجر به تخلیه، بیرون‌ریزی یا پخش مواد خطرناک و سمی شود یا بتواند منجر به آن شود یا موجب تهدیدی برای محیط‌زیست دریایی، یا خط ساحلی یا منافع مربوط به یک یا چند دولت شود یا بتواند بشود و مستلزم اقدام اضطراری یا مقابله فوری باشد.

۲- مواد خطرناک و سمی یعنی هر ماده‌ای غیر از نفت که اگر وارد محیط‌زیست دریایی شود، محتمل است که خطراتی را برای سلامت انسان ایجاد کند، به منابع زنده و حیات دریایی لطمه وارد آورد، به موارد استفاده از دریا صدمه وارد کند یا دیگر استفاده‌های مشروع از دریا را مختل نماید.

۳- «بنادر دریایی و امکانات جابه‌جایی مواد خطرناک و سمی» یعنی بنادر یا امکاناتی که چنین موادی در آنجا از کشتی‌ها تخلیه یا بارگیری می‌شوند.

۴- «سازمان» یعنی سازمان بین‌المللی دریانوردی.

۵- «دبیرکل» یعنی دبیرکل سازمان.

۶- کنوانسیون آپ.آر.سی. یعنی کنوانسیون بین‌المللی آمادگی، مقابله و همکاری در برابر آلودگی نفتی، مصوب ۱۹۹۰ میلادی (برابر با ۱۳۶۹ هجری شمسی).

ماده ۳- طرح‌های اضطراری و گزارش‌دهی

۱- هر عضو باید کشتی‌هایی را که محق به برافراشتن پرچم آن هستند، ملزم نماید طرح اضطراری سانحه آلودگی را بر روی کشتی داشته باشد و باید فرماندهان کشتی‌ها یا سایر اشخاص مسؤول چنین کشتی‌هایی را ملزم نماید که از روش‌های گزارش‌دهی تا حدی که الزامی شده‌اند، تبعیت کنند. الزامات طراحی و روش‌های گزارش‌دهی هر دو باید با مفاد قابل اعمال کنوانسیون‌های تدوین شده توسط سازمان که برای آن عضو لازم‌الاجراء شده‌اند، باشد. طرح‌های اضطراری سانحه آلودگی در کشتی برای واحدهای فراساحلی، از جمله تأسیسات شناور تولید، ذخیره و تخلیه و واحدهای شناور ذخیره باید به موجب مقررات ملی و یا نظام‌های مدیریت زیست محیطی رسیدگی شوند و از شمول این ماده مستثنی هستند.

۲- هر عضو باید به نحوی که مقتضی می‌داند مقام‌ها یا بهره‌برداران مسؤول بنادر دریایی و امکانات جابه‌جایی مواد خطرناک و سمی تحت صلاحیت خود را به داشتن طرح‌های اضطراری سانحه آلودگی یا ترتیبات مشابهی که برای مواد خطرناک و سمی و هماهنگ با نظام ملی ایجاد شده طبق ماده (۴) این قانون و تصویب شده طبق روش‌های وضع شده توسط مقام ملی صالح باشد، ملزم نماید.

۳- هنگامی که مقام‌های مجاز یک عضو از سانحه آلودگی اطلاع یابند، باید سایر دولتهایی را که متحمل است منافع آن‌ها توسط سانحه مزبور تحت تأثیر قرار گیرد، آگاه نمایند.

ماده ۴- نظام‌های منطقه‌ای و ملی آمادگی و مقابله

۱- هر عضو باید نظام ملی مقابله سریع و مؤثر با سوانح آلودگی را ایجاد نماید. این نظام حداقل باید شامل موارد زیر باشد:

(الف) تعیین موارد زیر:

(۱) مقام یا مقام‌های صالح ملی با مسؤولیت آمادگی و مقابله با سوانح آلودگی؛

(۲) مرکز یا مراکز ارتباطی عملیاتی ملی؛ و

(۳) مقامی که مجاز باشد از طرف آن دولت، درخواست کمک کند یا در مورد ارائه کمک درخواست شده تصمیم‌گیری نماید.

ب) طرح احتیاطی ملی آمادگی و مقابله شامل رابطه سازمانی نهادهای مختلف دخیل اعم از عمومی یا خصوصی، با در نظر گرفتن دستورالعمل‌های تدوین شده توسط سازمان.

۲- همچنین هر عضو در چهارچوب توانایی‌های خود به طور انفرادی یا از طریق همکاری دو جانبه یا چند جانبه و در صورت اقتضاء با همکاری صنایع کشتیرانی، صنایع مربوط به مواد خطرناک و سمی، مقام‌های بندری و سایر مؤسسات مربوط باید موارد زیر را ایجاد نماید:
الف) حداقل سطح تجهیزات از قبل مستقر شده جهت مقابله با سوانح آلودگی، متناسب با خطر احتمالی و برنامه‌هایی برای استفاده از آن تجهیزات؛
ب) برنامه تمرین‌هایی برای سازمانهای مقابله با سانحه آلودگی و آموزش کارکنان مربوط؛
پ) طرح‌های تفصیلی و قابلیت‌های ارتباطی برای مقابله با سانحه آلودگی چنین قابلیت‌هایی باید به طور مداوم در دسترس باشد؛ و
ت) سازو کار یا ترتیبی جهت هماهنگ کردن مقابله با سانحه آلودگی، در صورت اقتضاء با قابلیت‌های بسیج منابع لازم.
۳- هر عضو باید اطمینان حاصل نماید که اطلاعات جاری به طور مستقیم یا از طریق سازمان یا ترتیبات منطقه‌ای مربوط در رابطه با موارد زیر به سازمان ارائه شده‌است:

الف) موقعیت، داده‌های مخابراتی و در صورت عملی بودن، مناطق تحت مسؤلیت مقام‌ها و مؤسسات موضوع جزء الف) بند (۱)؛
ب) اطلاعات مربوط به تجهیزات مقابله با آلودگی و نظر تخصصی در رشته‌های مربوط به مقابله با سانحه آلودگی و نجات دریایی که در صورت درخواست می‌تواند در اختیار سایر دولت‌ها گذاشته شود؛ و
پ) طرح احتیاطی ملی خود.

ماده ۵ - همکاری بین‌المللی جهت مقابله با آلودگی

۱- اعضاء موافقت می‌نمایند که با توجه به توانایی‌ها و در دسترس بودن منابع مربوط خود، بنا به درخواست هر عضوی که از سانحه آلودگی تحت تأثیر قرار گرفته یا احتمال دارد تحت تأثیر قرار گیرد با آن عضو همکاری کنند و خدمات مشورتی، تجهیزات و پشتیبانی فنی را به منظور مقابله با سانحه آلودگی، در صورتی که شدت سانحه مزبور اقتضاء کند، ارائه نمایند. تأمین هزینه‌های چنین کمکی براساس مفاد مندرج در پیوست این پروتکل (تشریفات) انجام خواهد شد.

۲- عضوی که درخواست کمک نموده‌است می‌تواند از سازمان بخواهد که در مشخص نمودن منابع تأمین مالی موقت هزینه‌های مندرج در بند (۱) فوق، کمک نماید.

۳- هر عضو طبق موافقتنامه‌های قابل اعمال بین‌المللی باید اقدامات حقوقی یا اداری لازم را جهت تسهیل موارد زیر به عمل آورد:
الف) ورود و خروج کشتی‌ها، هواپیماها و سایر وسایل حمل و نقل مورد استفاده برای مقابله با سانحه آلودگی و بهره‌برداری از آن‌ها در سرزمین خود یا حمل کارکنان، کالاها، مواد و تجهیزات لازم جهت مقابله با سانحه مزبور؛ و
ب) نقل و انتقال سریع کارکنان، کالاها، مواد و تجهیزات موضوع جزء الف) فوق به سرزمین خود، از طریق آن به خارج از آن.

ماده ۶ - تحقیق و توسعه

۱- اعضاء موافقت می‌نمایند که به طور مستقیم یا در صورت اقتضاء از طریق سازمان یا سازمانها یا ترتیبات منطقه‌ای مربوط جهت ارتقاء و مبادله نتایج برنامه‌های تحقیق و توسعه مربوط به ارتقای آخرین پیشرفت‌ها در زمینه آمادگی و مقابله با سوانح آلودگی، از جمله فناوریها و فنون بازرسی، بازرندگی، بازیافت، متفرق‌سازی، پاکسازی و راههای دیگر کاهش یا تعدیل اثرات سوانح آلودگی و در جهت اعاده وضع سابق، همکاری نمایند.

۲- به این منظور، اعضاء تعهد می‌نمایند که به طور مستقیم یا در صورت اقتضاء از طریق سازمان یا سازمانها یا ترتیبات منطقه‌ای مربوط ارتباط لازم را بین مؤسسات تحقیقات اعضاء برقرار نمایند.

۳- اعضاء موافقت می‌نمایند که به طور مستقیم یا از طریق سازمان یا سازمانها یا ترتیبات منطقه‌ای مربوط، در صورت اقتضاء جهت ترغیب برگزاری مرتب همایش‌های بین‌المللی در مورد موضوعات مربوط از جمله پیشرفت‌های فناوری در زمینه تجهیزات و فنون مقابله با سوانح آلودگی همکاری نمایند.

۴- اعضاء موافقت می‌نمایند که از طریق سازمان یا سایر سازمانهای بین‌المللی صالح، توسعه استانداردهای مربوط به فنون و تجهیزات سازگار مقابله با آلودگی مواد خطرناک و سمی را تشویق نمایند.

ماده ۷- همکاری فنی

۱- اعضاء تعهد می‌نمایند که به طور مستقیم یا از طریق سازمان و سایر نهادهای بین‌المللی در صورت اقتضاء در رابطه با آمادگی و مقابله با سوانح آلودگی، در موارد زیر به اعضاء که درخواست کمک فنی می‌نمایند، کمک کنند:
الف) آموزش کارکنان؛

ب) اطمینان از دسترس بودن فناوری، تجهیزات و تأسیسات مربوط؛

پ) تسهیل سایر اقدامات و ترتیبات جهت آمادگی و مقابله با سوانح آلودگی؛ و

ت) انجام برنامه‌های مشترک تحقیق و توسعه؛

۲- اعضاء تعهد می‌نمایند که با رعایت قوانین، مقررات و سیاست‌های ملی خود به طور فعال در زمینه انتقال فناوری در رابطه با آمادگی و مقابله با سوانح آلودگی همکاری نمایند.

ماده ۸- ترغیب همکاری‌های دو جانبه و چند جانبه در زمینه آمادگی و مقابله

اعضاء باید تلاش نمایند تا موافقتنامه‌های دو جانبه یا چند جانبه را برای آمادگی و مقابله با سوانح آلودگی منعقد نمایند. نسخه‌های موافقتنامه‌های مزبور باید به سازمان ارسال گردد تا آن‌ها را بنا به درخواست اعضاء، در دسترس قرار دهد.

ماده ۹- ارتباط با سایر کنوانسیون‌ها و سایر موافقتنامه‌ها

هیچ چیز در این پروتکل (تشریفات) نباید به عنوان تغییردهنده حقوق یا تعهدات هر عضو به موجب کنوانسیون یا موافقتنامه بین‌المللی دیگر تفسیر شود.

ماده ۱۰- ترتیبات نهادی

۱- اعضاء، سازمان را به شرط موافقت آن و در دسترس بودن منابع کافی جهت ادامه فعالیت، برای انجام وظایف و فعالیت‌های زیر تعیین می‌نمایند:
الف) خدمات اطلاعاتی:

۱- دریافت، مقایسه و انتشار اطلاعات تهیه شده توسط اعضاء و اطلاعات مربوط ارائه شده توسط منابع دیگر در صورت درخواست؛ و

۲- ارائه کمک جهت مشخص نمودن منابع تأمین مالی موقت هزینه‌ها؛

ب) آموزش و کارآموزی:

۱- ترغیب کارآموزی در زمینه آمادگی و مقابله با سوانح آلودگی؛

۲- ترغیب برگزاری همایش‌های بین‌المللی؛

پ) خدمات فنی:

۱- تسهیل همکاری در زمینه تحقیق و توسعه؛

۲- ارائه طریق به دولتهایی که در صدد ایجاد قابلیت‌های مقابله ملی یا منطقه‌ای هستند؛ و

۳- تجهیز و تحلیل اطلاعات تهیه شده توسط اعضاء و اطلاعات مربوط تهیه‌شده توسط منابع دیگر و ارائه طریق یا اطلاعات به دولتها.

ت) کمک‌های فنی:

۱- تسهیل ارائه کمک‌های فنی به دولتهایی که در صدد ایجاد قابلیت‌های مقابله ملی یا منطقه‌ای هستند؛ و

۲- تسهیل تأمین کمک و مشاوره فنی، بنا به درخواست دولتهایی که با سوانح عمده آلودگی مواجه شده‌اند.

۲- در اجراء فعالیت‌های مشخص شده در این ماده، سازمان تلاش خواهد نمود تا توانمندی دولتها را به طور انفرادی یا از طریق ترتیبات منطقه‌ای جهت آمادگی و مقابله با سوانح آلودگی، با استفاده از تجارب دولتها، موافقتنامه‌های منطقه‌ای و ترتیبات صنعتی و با امعان نظر ویژه به نیازهای کشورهای در حال توسعه، تقویت نماید.

۳- مفاد این ماده باید طبق برنامه‌ای که توسط سازمان تهیه و تحت‌بازنگری قرار می‌گیرد، اعمال شود.

ماده ۱۱- ارزیابی پروتکل (تشریفات)

اعضاء باید در چهارچوب سازمان، اثر بخشی پروتکل (تشریفات) را در پرتو اهداف آن، به ویژه با توجه به اصول بنیادین همکاری و کمک، مورد ارزیابی قرار دهند.

ماده ۱۲- اصلاحات

۱- این پروتکل (تشریفات) طبق یکی از روشهای مشخص‌شده در بندهای زیر می‌تواند اصلاح گردد.

۲- اصلاح بعد از بررسی توسط سازمان:

الف) هر اصلاحیه پیشنهادی پروتکل (تشریفات) توسط یک عضو باید به سازمان تسلیم و حداقل شش ماه قبل از بررسی آن، توسط دبیر کل بین تمام اعضاء سازمان و تمام اعضاء توزیع گردد.

ب) هر اصلاحیه‌ای که به شکل فوق پیشنهاد و توزیع گردیده‌است باید جهت بررسی به کارگروه حفاظت از محیط‌زیست دریایی سازمان تسلیم گردد.

پ) اعضاء پروتکل (تشریفات)، خواه عضو سازمان باشند یا نباشند، حق دارند که در جریان رسیدگی کارگروه حفاظت از محیط‌زیست دریایی شرکت نمایند.

ت) اصلاحیه‌ها با اکثریت دو سوم صرفاً اعضاء پروتکل (تشریفات) حاضر و رأی‌دهنده به تصویب خواهد رسید.

ث) اگر اصلاحیه‌ها طبق جزء (ت) فوق به تصویب برسد توسط دبیر کل به تمام اعضاء پروتکل (تشریفات) جهت پذیرش ارسال خواهد شد.

ج) ۱- اصلاحیه یک ماده یا پیوست پروتکل (تشریفات) در تاریخی پذیرفته شده تلقی خواهد شد که در آن تاریخ دو سوم اعضاء به دبیر کل اعلام نموده باشند که آن‌ها، اصلاحیه را پذیرفته‌اند.

۲- اصلاحیه یک الحاقیه در پایان دوره‌ای که در زمان تصویب آن، توسط کارگروه حفاظت از محیط‌زیست دریایی مطابق جزء (ت) فوق تعیین شده‌است، و این دوره کمتر از ده ماه نخواهد بود، پذیرفته شده تلقی خواهد شد، مگر این که در طول این دوره، مخالفت دست‌کم یک سوم اعضاء، به دبیر کل اعلام شده باشد.

ج) ۱- اصلاحیه یک ماده یا پیوست پروتکل (تشریفات) که طبق ردیف (۱) جزء (ج) فوق پذیرفته شده باشد، شش ماه پس از تاریخی که در آن تاریخ پذیرفته شده تلقی گردیده، برای اعضائی که به دبیر کل اعلام کرده‌اند که آن‌ها اصلاحیه را پذیرفته‌اند، لازم‌الاجراء خواهد گردید.

۲- اصلاحیه یک الحاقیه که طبق ردیف (۲) جزء (ج) فوق پذیرفته شده است، شش ماه بعد از تاریخی که در آن تاریخ، پذیرفته شده تلقی گردیده، برای تمام اعضاء لازم‌الاجراء خواهد گردید به استثناء آنهایی که پیش از این تاریخ، با آن مخالفت نموده باشند، یک عضو در هر زمان می‌تواند از مخالفت اعلام شده قبلی خود با تسلیم یادداشتی دال بر این موضوع به دبیر کل، صرف‌نظر نماید.

۳- اصلاح توسط یک فراهمایی (کنفرانس):

الف) بنا به درخواست یک عضو که مورد تأیید حداقل یک سوم اعضاء قرار بگیرد، دبیر کل، فراهمایی (کنفرانس) اعضاء پروتکل (تشریفات) را جهت بررسی اصلاحات پروتکل (تشریفات) برگزار خواهد کرد.

ب) اصلاحیه‌ای که در فراهمایی مزبور توسط اکثریت دو سوم اعضاء حاضر و رأی‌دهنده تصویب شود، توسط دبیر کل به تمام اعضاء جهت پذیرش آن‌ها، ارسال خواهد شد.

پ) جز در صورتی که فراهمایی تصمیم دیگری اتخاذ نماید، اصلاحیه، پذیرفته شده تلقی و طبق تشریفات مشخص شده در جزء‌های (ج) و (چ) بند (۲) این ماده لازم‌الاجراء خواهد شد.

۴- تصویب و لازم‌الاجراء شدن اصلاحیه‌ای که منجر به اضافه نمودن پیوست یا الحاقیه می‌شود تابع روشی است که در مورد اصلاحیه پیوست اعمال می‌شود.

۵- با هر عضوی که:

الف) اصلاحیه یک ماده یا پیوست به موجب ردیف (۱) جزء (ج) بند (۲) این ماده را نپذیرفته باشد؛ یا

ب) اصلاحیه‌ای را که منجر به اضافه نمودن پیوست یا الحاقیه به موجب بند (۴) این ماده می‌شود، نپذیرفته باشد؛ یا

پ) مخالفت با اصلاحیه یک الحاقیه به موجب ردیف (۲) جزء (ج) بند (۲) این ماده را ارسال داشته باشد؛

تنها به منظور اعمال اصلاحیه مزبور، به عنوان غیرعضو رفتار می‌شود. چنین رفتاری با تسلیم اطلاعیه پذیرش به موجب ردیف (۲) جزء (ج) بند (۲) این ماده یا صرف نظر کردن از مخالفت به موجب ردیف (۲) جزء (چ) بند (۲) این ماده خاتمه خواهد یافت.

۶- دبیر کل تمام اعضاء را از هر اصلاحیه‌ای که به موجب این ماده لازم‌الاجراء می‌شود، به همراه تاریخی که در آن تاریخ، اصلاحیه لازم‌الاجراء می‌شود، آگاه خواهد کرد.

۷- هر اطلاعیه پذیرش، مخالفت یا صرف نظر کردن از مخالفت در خصوص یک اصلاحیه به موجب این ماده، باید به طور کتبی به دبیر کل ارسال شود و او اعضاء را از اطلاعیه مزبور و تاریخ وصول آن، آگاه خواهد کرد.

۸- الحاقیه پروتکل (تشریفات) فقط حاوی مقرراتی خواهد بود که ماهیت فنی دارند.

ماده ۱۳- امضاء، تنفیذ، پذیرش، تصویب و الحاق

۱- این پروتکل (تشریفات) جهت امضاء در مقر سازمان از تاریخ ۱۵ مارس ۲۰۰۰ تا ۱۴ مارس ۲۰۰۱ میلادی (برابر با ۱۳۷۹/۱۲/۲۵ تا ۱۳۸۰/۱۲/۲۴ هجری شمسی) مفتوح می‌باشد و بعد از آن جهت الحاق مفتوح می‌ماند. هر دولت عضو کنوانسیون اُ.پی.آر.سی می‌تواند به یکی از روش‌های زیر عضو این پروتکل (تشریفات) گردد:

الف) امضاء بدون حق شرط تنفیذ، پذیرش یا تصویب؛ یا

ب) امضاء مشروط به تنفیذ، پذیرش یا تصویب که متعاقب آن تنفیذ، پذیرش یا تصویب صورت گیرد؛ یا

پ) الحاق.

۲- تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق به وسیله سپردن سندی به همین منظور نزد دبیر کل، صورت خواهد گرفت.

ماده ۱۴- دولت‌هایی با بیش از یک نظام حقوقی

۱- اگر یک دولت عضو کنوانسیون اُ.پی.آر.سی دارای دو یا چند واحد سرزمینی باشد که در آن‌ها نظام‌های مختلف حقوقی در رابطه با موضوعات مورد حکم در این پروتکل (تشریفات)، قابل اعمال است، می‌تواند در زمان امضاء،

تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق اعلام کند که این پروتکل (تشریفات) به تمام واحدهای سرزمینی آن یا فقط به یک واحد یا چند از آن‌ها که کنوانسیون آب‌پی.آر.سی در مورد آن‌ها اعمال شده است، تعمیم خواهد یافت و می‌تواند در هر زمانی این اعلامیه را با تسلیم اعلامیه دیگری تغییر دهد.

۲- هر تعداد از چنین اعلامیه‌هایی به طور کتبی به امین اسناد اعلام خواهد شد و باید به طور صریح در آن، واحد یا واحدهای سرزمینی که پروتکل (تشریفات) در مورد آن‌ها اعمال می‌شود، ذکر گردد. در صورت تغییر، اعلامیه باید به طور صریح واحد یا واحدهای سرزمینی که اعمال پروتکل (تشریفات) در مورد آن‌ها بعداً تعمیم خواهد یافت و تاریخی که در آن تاریخ، این تعمیم نافذ می‌شود، ذکر گردد.

ماده ۱۵- لازم‌الاجراء شدن

۱- این پروتکل (تشریفات) دوازده ماه پس از تاریخی که در آن تاریخ، حداقل پانزده دولت، آن را بدون شرط تنفیذ، پذیرش یا تصویب، امضاء کرده باشند یا اسناد لازم جهت تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق را طبق ماده (۱۳) این قانون سپرده باشند، لازم‌الاجراء خواهد شد.

۲- برای دولتهایی که سند تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق به این پروتکل (تشریفات) را بعد از انجام الزامات لازم‌الاجراء شدن آن ولی قبل از تاریخ لازم‌الاجراء شدن سپرده باشند، تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق در تاریخ لازم‌الاجراء شدن این پروتکل (تشریفات) یا سه ماه بعد از تاریخ سپردن سند، هر کدام که دیرتر باشد، نافذ خواهد شد.

۳- برای دولتهایی که پس از تاریخی که در آن تاریخ، پروتکل (تشریفات) لازم‌الاجراء شده است، سند تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق را سپرده‌اند، این پروتکل (تشریفات) سه ماه بعد از تاریخ سپردن سند نافذ خواهد شد.

۴- بعد از تاریخی که در آن تاریخ، اصلاحیه این پروتکل (تشریفات) به موجب ماده (۱۲) پذیرفته شده تلقی گردیده است، هر سند تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق سپرده شده، در مورد این پروتکل (تشریفات) به نحو اصلاح شده، اعمال خواهد شد.

ماده ۱۶- فسخ

۱- هر عضو می‌تواند عضویت خود را در این پروتکل (تشریفات) در هر زمانی بعد از انقضاء پنج سال از تاریخی که در آن تاریخ، این پروتکل (تشریفات) برای آن عضو لازم‌الاجراء می‌شود، فسخ نماید.

۲- فسخ عضویت با اعلام کتبی به دبیر کل صورت خواهد گرفت.

۳- فسخ عضویت دوازده ماه بعد از دریافت اطلاعیه فسخ عضویت توسط دبیر کل یا بعد از گذشت مدت طولانی‌تری که ممکن است در اطلاعیه مشخص شود، نافذ خواهد شد.

۴- عضوی که عضویت خود را در کنوانسیون آب‌پی.آر.سی فسخ می‌کند، خود به خود عضویت در پروتکل (تشریفات) را نیز فسخ می‌نماید.

ماده ۱۷- امین اسناد

۱- این پروتکل (تشریفات) نزد دبیر کل سپرده خواهد شد.

۲- دبیر کل باید:

الف) تمام دولتهایی را که این پروتکل (تشریفات) را امضاء نموده‌اند یا به آن ملحق شده‌اند از موارد زیر آگاه نماید:

(۱) هر امضاء جدید یا سپردن سند تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق به همراه تاریخ آن؛

(۲) هر اعلامیه صادره موضوع ماده (۱۴) این پروتکل (تشریفات)؛

(۳) تاریخ لازم‌الاجراء شدن این پروتکل (تشریفات)؛ و

(۴) سپردن هر سند فسخ عضویت در این پروتکل (تشریفات) همراه با تاریخی که دریافت شده و تاریخی که فسخ عضویت نافذ می‌شود.

ب) نسخه‌های برابر اصل مصدق این پروتکل (تشریفات) را به دولتهای تمام کشورهای که این پروتکل (تشریفات) را امضاء نموده یا به آن ملحق شده‌اند ارسال نماید.

۳- به محض لازم‌الاجراء شدن این پروتکل (تشریفات)، نسخه اصلی مصدق آن، توسط امین اسناد برای ثبت و انتشار طبق ماده (۱۰۲) منشور ملل متحد، به دبیر کل سازمان ملل متحد ارسال خواهد شد.

ماده ۱۸- زبان‌ها

این پروتکل (تشریفات) در یک نسخه اصلی به زبانهای عربی، چینی، انگلیسی، فرانسوی، روسی و اسپانیایی تنظیم شده است و هر یک از متون دارای اعتبار یکسان است.

در تأیید مراتب فوق، امضاء کنندگان زیر که از طرف دولتهای متبوع خود برای این منظور اختیار دارند، این پروتکل (تشریفات) را امضاء نموده‌اند.

این پروتکل (تشریفات) در لندن به تاریخ پانزدهم مارس سال ۲۰۰۰ میلادی (برابر با بیست و پنجم اسفند ۱۳۷۹ هجری شمسی) تصویب شد.

پیوست - بازپرداخت هزینه‌های کمک

- ۱- الف) چنانچه موافقتنامه‌ای در مورد ترتیبات مالی حاکم بر اقدامات اعضاء در برخورد با سوانح آلودگی، قبل از سانحه آلودگی به صورت دو جانبه یا چند جانبه منعقد نشده باشد، اعضاء هزینه‌های اقدامات مربوط خود را در برخورد با آلودگی طبق ردیف‌های (۱) یا (۲) زیر به عهده خواهند گرفت.
- (۱) اگر اقدام توسط یک عضو بنا به درخواست صریح عضو دیگر صورت گرفته باشد، عضو درخواست‌کننده، هزینه اقدام عضو کمک‌کننده را پرداخت خواهد کرد. عضو درخواست‌کننده می‌تواند درخواست خود را در هر زمانی لغو کند، اما در این صورت، هزینه‌هایی را که عضو کمک‌کننده قبلاً متحمل شده یا تعهد نموده است، به عهده خواهد گرفت.
- (۲) اگر اقدام بنا به ابتکار یک عضو صورت گرفته باشد، عضو مزبور هزینه‌های اقدام خود را به عهده خواهد گرفت.
- ب) اصول ذکر شده در جزء الف) جز در صورتی که اعضاء مربوط، در هر مورد خاص به گونه دیگری موافقت کرده باشند، اعمال خواهد شد.
- ۲- هزینه‌های اقدام صورت گرفته توسط یک عضو بنا به درخواست عضو دیگر، جز در صورتی که به گونه دیگری موافقت نشده باشد طبق قانون و رویه جاری عضو کمک‌کننده در رابطه با بازپرداخت این‌گونه هزینه‌ها، به صورت عادلانه محاسبه خواهد شد.
- ۳- عضو درخواست‌کننده کمک و عضو کمک‌کننده، در صورت اقتضاء، جهت انجام هر عملی برای پاسخگویی به ادعایی غرامت، همکاری خواهند کرد. بدین منظور، آن‌ها توجه کافی را به نظام‌های حقوقی موجود معطوف خواهند داشت. هرگاه اقدامی که بدین صورت انجام گرفته است اجازه جبران کامل هزینه‌های محتمل شده در عملیات کمک‌رسانی را ندهد، عضو درخواست‌کننده کمک می‌تواند از عضو کمک‌کننده بخواهد که از بازپرداخت هزینه‌هایی که مبلغ جبران شده را افزایش می‌دهد صرف‌نظر کند یا هزینه‌هایی را که طبق بند (۲) محاسبه شده‌اند، کاهش دهد. عضو مزبور همچنین می‌تواند درخواست تأخیر در بازپرداخت چنین هزینه‌هایی را بنماید. در بررسی چنین درخواستی، اعضاء کمک‌کننده باید توجه کافی را به نیازهای کشورهای در حال توسعه معطوف دارند.
- ۴- مفاد این پروتکل (تشریفات) به هیچ نحو به گونه‌ای تفسیر نخواهد شد که به حقوق اعضاء، جهت دریافت هزینه‌های اقداماتی که به موجب سایر مقررات و قواعد حاکم حقوق داخلی و بین‌المللی برای مقابله با آلودگی یا تهدید آلودگی، متحمل می‌شوند، از اشخاص ثالث، لطمه‌ای وارد آورد. قانون فوق مشتمل بر ماده واحده منضم به متن پروتکل (تشریفات)، شامل مقدمه و هجده ماده و یک پیوست در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ بیست و پنجم فروردین ماه یکهزار و سیصد و هشتاد و نه مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۹/۲/۱۵ به تأیید شورای نگهبان رسید.

۲-۳- کنوانسیون ۱۹۶۹ بروکسل مربوط به مداخله در دریاهای آزاد در صورت بروز سوانح آلودگی نفتی^۳

کشورهای عضو این کنوانسیون: با آگاهی از نیاز به حمایت از منافع ملت‌های خود در مقابل پیامدهای شدید سانحه دریایی ناشی از خطر آلودگی نفتی در دریا و خطوط ساحلی.

با اعتقاد به اینکه تحت این شرایط ممکن است اقداماتی با خصوصیات استثنایی برای حمایت از چنین منافعی در دریاهای آزاد ضروری باشد و اینکه این گونه اقدامات تأثیری بر اصل آزادی دریاهای آزاد نخواهد داشت، به قرار زیر توافق نموده‌اند:

ماده ۱

۱- اعضای این کنوانسیون می‌توانند در صورت لزوم به دنبال بروز سانحه دریایی و یا عملیات متعاقب آن به منظور جلوگیری، کاهش یا رفع خطرات شدید و قریب الوقوع از خطوط ساحلی یا منافع ذریبط خود در اثر آلودگی یا تهدید آلودگی دریا به وسیله نفت که منطقیاً منجر شدن آن به پیامدهای زیانبار بزرگ قابل انتظار می‌باشد، اقداماتی را در دریاهای آزاد به عمل آورند.

۲- با این حال براساس این کنوانسیون هیچگونه اقدامی علیه کشتی‌هایی که تحت مالکیت یا بهره‌برداری یک کشور قرار داشته و در آن زمان تنها در ارتباط با ارائه خدمات غیرتجاری دولتی به کارگرفته شده‌اند نباید انجام پذیرد.

ماده ۲- از نظر این کنوانسیون

۱- سانحه «دریایی» به معنی تصادم کشتی‌ها به گل نشستن یا دیگر حوادث دریانوردی یا دیگر اتفاقات بر روی یک کشتی یا خارج از آن که منجر به ورود خسارت‌های عمده یا تهدید قریب الوقوع از جهت ورود خسارات عمده به کشتی یا کالا می‌شود، می‌باشد.

۲- «کشتی» عبارت است از:

الف- هر گونه شناور اقیانوس پیما از هر نوع که باشد.

ب- هر گونه وسیله متحرک شناور در آب، به استثنای تاسیسات یا وسایل مربوط به اکتشاف و بهره‌برداری منابع بستر دریا، کف اقیانوس و زیر آن.

۳- «نفت» به معنی نفت خام، نفت سوخت، نفت دیزل و روغن روان‌کننده می‌باشد.

۴- «منافع ذریبط» عبارت است از منافع کشور ساحلی که به طور مستقیم تحت تأثیر سانحه دریایی یا تهدید ناشی از آن قرار گرفته، مانند: الف- فعالیت‌های ساحلی دریایی، بندری یا داخل خور، از جمله فعالیت‌های ماهیگیری که به وسیله اصلی امرار معاش اشخاص ذریبط می‌باشد. ب- جاذبه‌های توریستی منطقه مربوط.

ج- سلامت مردم ساحل نشین و سالم ماندن منطقه مربوط، از جمله حفظ منابع زنده دریایی و حیات وحش.

۵- «سازمان» به معنی سازمان مشورتی بین‌الدولی دریانوردی می‌باشد.

ماده ۳- هنگامی که کشور ساحلی در اعمال حقوق خود اقداماتی را برابر ماده (۱) به عمل می‌آورد، مقررات زیر اعمال می‌شود:

الف- قبل از انجام هر گونه اقدامی، کشور ساحلی باید با دیگر کشورهایی که متأثر از سانحه دریایی بوده‌اند، به ویژه کشور یا کشورهای صاحب پرچم، مشورت نماید.

ب- کشور ساحلی باید بدون تأخیر اقدامات مورد نظرش را به هر شخص حقیقی یا حقوقی که برای آن کشور مشخص بوده یا در حین مشورت مشخص شود که دارای منافعی هستند که منطقیاً ممکن است تحت تأثیر آن اقدامات قرار گیرند، اطلاع دهد. کشور ساحلی باید هر نقطه نظری را که ممکن است آن‌ها عنوان نمایند، مورد توجه قرار دهد.

^۳نقل از روزنامه رسمی شماره ۱۵۱۵۷ - ۱۳۷۵ / ۱۲ / ۲۱.

International Convention relating to Intervention on the High Seas in Cases of Oil Pollution Casualties . Brussels, 29 novembre 1969.

این کنوانسیون با هدف توانمند نمودن دولت‌ها در جهت اتخاذ اقدامات مناسب جلوگیری از خطرات آلودگی نفتی در موارد سوانح آلودگی، در تاریخ ۲۹ نوامبر ۱۹۶۹ در بروکسل، بلژیک منعقد گردید. تاریخ لازم‌الاجرا شدن آن ۶ مه ۱۹۷۵ می‌باشد. قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون بین‌المللی مداخله در دریاهای آزاد در صورت بروز سوانح آلودگی نفتی و پروتکل مداخله در دریاهای آزاد در صورت بروز آلودگی غیر نفتی در جلسه علنی روز یکشنبه مورخ هفتم بهمن ماه یکمهرار و سیصد و هفتاد و پنج مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۷۵/۱۱/۱۶ به تأیید شورای نگهبان رسیده‌است. ماده واحده- به دولت اجازه داده می‌شود به کنوانسیون بین‌المللی مداخله در دریاهای آزاد در صورت بروز سوانح آلودگی نفتی مشتمل بر یک مقدمه، ماده (۱۷) ماده و یک پیوست و پروتکل مداخله در دریاهای آزاد در صورت بروز آلودگی ناشی از مواد غیر نفتی مشتمل بر یک مقدمه و (۱۱) ماده به شرح پیوست ملحق شود و اسناد الحاقی را تسلیم نماید. تبصره: ارجاع اختلاف‌های ناشی از اجرای این کنوانسیون به مصالحه یا داوری با تصویب مراجع ذیصلاح، قانونی خواهد بود.

ج- کشور ساحلی می‌تواند قبل از انجام هر اقدامی با کارشناسان مستقل مشورت نماید. اسامی اینگونه کارشناسان باید از فهرستی که نزد سازمان نگهداری می‌شود انتخاب شود.

د- در وضعیت‌های فوق‌العاده اضطراری که اقدامات لازم باید فوری انجام پذیرد، کشور ساحلی می‌تواند بدون اطلاع قبلی یا مشورت یا ادامه مشورتی که از پیش آغاز شده است، به علت شرایط اضطراری اقدامات لازم را به عمل آورد.

ه- کشور ساحلی باید قبل از انجام اینگونه اقدامات و همچنین در خلال انجام آن، حداکثر تلاش خود را به منظور اجتناب از به خطر انداختن جان افراد به کار برده و در ارایه هر گونه کمک به اشخاصی که در معرض خطر قرار داشته و نیازمند به اینگونه کمک‌ها می‌باشند، اهتمام نماید و در موارد مقتضی موجبات کارکنان کشتی به کشورشان را تسهیل نموده و هیچگونه مانعی در این مورد ایجاد ننماید.

و- اقدامات انجام شده در اعمال ماده (۱) باید بدون تاخیر به کشورها و اشخاص حقیقی و حقوقی شناخته شده ذریبط، همچنین به دبیرکل سازمان اطلاع داده شود.

ماده ۴

۱- تحت نظارت سازمان باید فهرستی از اسامی کارشناسان که به موجب ماده (۳) این کنوانسیون مورد پیش‌بینی قرار گرفته‌اند، تهیه و تنظیم و نگهداری شود و سازمان باید مقررات لازم و مناسب را در این ارتباط از جمله در مورد تعیین صلاحیت‌های لازم، تدوین نماید.

۲- معرفی افراد برای درج در فهرست می‌تواند به وسیله کشورهای عضو سازمان و یا اعضای این کنوانسیون صورت پذیرد. دستمزد کارشناسان براساس خدمات ارایه شده، توسط کشورهای استفاده‌کننده از این گونه خدمات پرداخت خواهد شد.

ماده ۵

۱- اقدامات به عمل آمده توسط کشور ساحلی براساس ماده (۱) باید با میزان خسارت واقعی یا خسارت‌هایی که آن کشور را تهدید می‌کند، متناسب باشد.

۲- چنین اقداماتی نباید از آنچه به صورت منطقی برای رسیدن به اهداف مذکور در ماده (۱) لازم است، فراتر باشد و باید به محض دستیابی به آن اهداف متوقف شود. اقدامات مزبور نباید به گونه‌ای غیرضروری با حقوق و منافع کشور صاحب پرچم، کشورهای دیگر و یا هر شخص حقیقی یا حقوقی ذریبط، برخورد داشته باشد.

۳- در ارزیابی اینکه آیا اقدامات متناسب با میزان خسارت می‌باشد مراتب زیر باید در نظر گرفته باشد:

الف- میزان و احتمال خسارت قریب الوقوع در صورت عدم اجرای آن اقدامات

ب- احتمال مؤثر بودن آن اقدامات، و

ث- میزان خساراتی که ممکن است بر اثر انجام اقدامات مزبور ایجاد شود.

ماده ۶

هر عضوی که در جهت خلاف مقررات کنوانسیون حاضر اقداماتی را انجام داده که موجب ورود خسارت به دیگران شده باشد، به پرداخت غرامت به میزان خسارات ناشی از اقداماتی که به طور منطقی از آنچه برای نیل به اهداف مذکور در ماده (۱) لازم است فراتر می‌باشد، ملزم می‌شود.

ماده ۷

هیچیک از مفاد این کنوانسیون هر گونه حق، وظیفه، امتیاز و مصونیتی که به گونه دیگری قابل اعمال بوده را تزییع نکرده و یا هر یک از اعضاء و یا هر شخص حقیقی یا حقوقی ذینفع را از هر گونه وسیله جبران خسارتی که به نحو دیگری قابل اعمال است محروم نخواهد کرد مگر اینکه به صورت صریح قید شده باشد.

ماده ۸

۱- هر گونه اختلاف بین اعضاء از نظر مغایرت اقدامات انجام شده براساس ماده (۱) با مفاد این کنوانسیون، لزوم پرداخت غرامت به موجب ماده (۶) و میزان چنین غرامتی، اگر با انجام گفتگو بین اعضاء درگیر، یا بین عضوی که آن اقدامات را انجام داده و خواهان‌های حقیقی یا حقوقی، حل و فصل نشده باشد، چنانچه طرفها به صورت دیگری نیز توافق نمایند، به درخواست هر یک از طرفهای ذریبط به مصالحه ارجاع و چنانچه مصالحه به موافقت همراه نباشد، به داور می‌شود که در پیوست این کنوانسیون در نظر گرفته شده، ارجاع می‌شود.

۲- عضوی که اقداماتی انجام داده حق ندارد تنها بر این اساس که توسل به همه طرق جبران خسارت به موجب قوانین داخلی در دادگاه‌هایش به عمل نیامده، در مقابل درخواست مصالحه یا داور برابر مفاد بند پیشین خودداری نماید.

ماده ۹

۱- این کنوانسیون برای امضا تا دهم دی ماه یکهزار و سیصد و چهل و نه هجری شمسی برابر با سوم دسامبر سال یکهزار و نهصد و هفتاد میلادی و از آن پس برای الحاق مفتوح می‌باشد.

۲- کشورهای عضو سازمان ملل متحد یا هر نمایندگی تخصصی مربوط به آن یا آژانس بین‌المللی انرژی اتمی یا اعضای اساسنامه دیوان بین‌المللی دادگستری می‌توانند به صورت‌های زیر عضو این کنوانسیون شوند.

الف- امضای بدون شرط تصویب، پذیرش یا تایید.

ب- امضای منوط به تصویب، پذیرش یا تایید که به دنبال آن تصویب، پذیرش یا تایید، انجام گیرد.

ج- الحاق

ماده ۱۰

۱- تصویب، پذیرش، تایید یا الحاق با تسلیم سند رسمی به همین مضمون به دبیرکل سازمان، رسمیت خواهد یافت.

۲- تسلیم هر سند تصویب، پذیرش، تایید یا الحاق پس از لازم‌الاجرا شدن اصلاحیه این کنوانسیون در ارتباط با کلیه اعضای موجود یا پس از انجام کلیه اقدامات لازم برای لازم‌الاجرا شدن اصلاحیه در ارتباط با اعضای فوق، شامل کنوانسیون تغییر یافته توسط اصلاحیه تلقی خواهد شد.

ماده ۱۱

۱- این کنوانسیون در نودمین روز پس از تاریخ امضای دولت‌های پانزده کشور به صورت امضای بدون شرط تصویب، پذیرش، تایید، یا با تسلیم اسناد تصویب، پذیرش، تایید یا الحاق به دبیرکل سازمان، لازم‌الاجرا خواهد شد.

۲- برای هر کشوری که بعداً این کنوانسیون را تصویب، پذیرش، یا تأیید نموده یا به آن ملحق می‌شود، زمان لازم‌الاجرا شدن آن در نودمین روز پس از تسلیم سند مربوط توسط آن کشور می‌باشد.

ماده ۱۲

۱- این کنوانسیون می‌تواند توسط هر عضوی در هر زمان پس از تاریخ لازم‌الاجرا شدن کنوانسیون برای آن کشور، مورد انصراف قرار گیرد.

۲- انصراف با تسلیم یک سند به دبیرکل سازمان نافذ می‌شود.

۳- انصراف یک سال یا مدت طولانی‌تری که در سند انصراف بدان تصریح شده پس از تسلیم سند یک انصراف به دبیرکل سازمان، نافذ می‌شود.

ماده ۱۳

۱- در مواردی که مسئولیت اداره امور سرزمین به عهده سازمان ملل متحد بوده یا مسئولیت روابط بین‌المللی یک سرزمین به عهده هر کشور عضو این کنوانسیون می‌باشد، اشخاص یاد شده باید در کمترین زمان ممکن با مقامات صلاحیت‌دار در آن سرزمین مشورت نموده یا با انجام اقدامات مناسب دیگر موجبات شمول این کنوانسیون را نسبت به آن سرزمین فراهم نمایند و می‌توانند در هر زمانی به وسیله یک اطلاعیه کتبی به دبیرکل سازمان اعلام نمایند که حیظه شمول این کنوانسیون نسبت به آن سرزمین نیز گسترش می‌یابد.

۲- حیظه شمول این کنوانسیون از تاریخ دریافت آن اطلاعیه و یا از هر تاریخ دیگری که در آن اطلاعیه قید شده، به سرزمین یاد شده در آن، گسترش می‌یابد.

۳- سازمان ملل متحد یا هر عضوی که به موجب بند (۱) این ماده اطلاعیه‌ای صادر نموده می‌تواند در هر زمان، پس از تاریخی که شمول کنوانسیون به یک سرزمین به ترتیب فوق گسترش یافته، از طریق اطلاعیه کتبی به دبیرکل سازمان اعلام نماید که شمول این کنوانسیون در مورد سرزمین یاد شده در اطلاعیه، متوقف می‌شود.

۴- شمول این کنوانسیون نسبت به هر سرزمین یاد شده در اطلاعیه یک سال یا مدت بیشتری که در آن قید شده، پس از تاریخ دریافت اطلاعیه توسط دبیرکل سازمان، متوقف می‌شود.

ماده ۱۴

۱- سازمان می‌تواند به منظور تجدید نظر یا اصلاح این کنوانسیون کنفرانسی برگزار نماید.

۲- سازمان در صورت درخواست حداقل یک سوم اعضا کنفرانسی متشکل از کشورهای عضو این کنوانسیون به منظور تجدید نظر یا اصلاح این کنوانسیون برگزار خواهد نمود.

ماده ۱۵

۱- این کنوانسیون برای نگهداری به دبیرکل سازمان تودیع می‌شود.

۲- دبیرکل سازمان می‌باید:

الف- به کلیه کشورهایی که این کنوانسیون را امضا نموده یا به آن پیوسته‌اند مراتب زیر را اطلاع بدهد:

الف ۱- هر امضا یا سپردن سند جدید به همراه تاریخ آن.

الف ۲- سپردن هر گونه سند انصراف از این کنوانسیون به همراه تاریخ تودیع آن.

الف ۳- گسترش حیطه شمول این کنوانسیون به هر سرزمین براساس بند (۱) ماده ۱۳- و توقف شمول آن براساس مفاد بند (۴) آن ماده به همراه تاریخی که به ترتیب حقوق حیطه شمول این کنوانسیون گسترش یافته یا متوقف خواهد شد.
ب- ارسال نسخ مصدق این کنوانسیون به کلیه کشورهای امضاکننده و همچنین کلیه کشورهای که به این کنوانسیون می‌پیوندند.

ماده ۱۶

به محض لازم‌الاجرا شدن این کنوانسیون متن آن توسط دبیرکل سازمان به دبیرخانه سازمان ملل متحد برای ثبت و انتشار براساس ماده (۱۰۲) منشور سازمان ملل متحد، فرستاده خواهد شد.

ماده ۱۷:

این کنوانسیون در یک نسخه به زبان‌های انگلیسی و فرانسه تنظیم شده و هر دو متن به طور یکسان معتبر می‌باشد. ترجمه رسمی به زبان‌های روسی و اسپانیولی نیز آماده شده و همراه با نسخه اصلی امضا شده نگهداری خواهد شد.
در تأیید مراتب فوق، امضاکنندگان زیر که به طور رسمی، توسط دولت متبوع خود برای این منظور اختیار یافته‌اند، این کنوانسیون را امضاء نموده‌اند.

هشتم آذرماه سال یکهزار و سیصد و چهل و هشت هجری شمسی برابر با بیست و نهم نوامبر سال یکهزار و نهصد و شصت و نه- بروکسل.

پیوست

فصل اول- مصالحه

ماده ۱: تشریفات مصالحه باید برابر مقررات مندرج در این فصل باشد مشروط بر اینکه دو طرف مربوط تصمیم دیگری نگرفته باشند.

ماده ۲: ۱- در اجرای ماده (۸) این کنوانسیون یک کمیسیون مصالحه بنا به درخواست یک عضو از عضو دیگر، تشکیل می‌شود.

۲- تسلیم درخواست مصالحه توسط یک عضو باید شامل شرحی از موضوع به همراه هر گونه مدارک تأییدکننده دیگر باشد.

۳- چنانچه تشریفات رسیدگی بین دو طرف به جریان افتاده باشد هر عضو دیگری مه اتباع یا اموال او تحت تاثیر همان اقدامات واقع شده یا کشور ساحلی عضو که اقدامات مشابهی انجام داده، می‌تواند با دادن اطلاعیه کتبی به دو طرف که در ابتدا جریان رسیدگی را آغاز نموده‌اند، به جریان مصالحه ملحق گردد، مگر اینکه یکی از دو طرف اخیرالذکر به چنین الحاقی معترض باشد.

ماده ۳: ۱- کمیسیون مصالحه از سه عضو تشکیل می‌یابد: یک عضو توسط کشور ساحلی که اقدامات را انجام داده معرفی شده، یک عضو توسط کشوری که اتباع یا اموال آن تحت تاثیر آن اقدامات واقع شده معرفی می‌شود و عضو سوم که ریاست کمیسیون را برعهده خواهد داشت با توافق دو عضو اصلی تعیین می‌شود.

۲- مصالحه دهندگان باید از میان فهرستی که قبلاً برابر تشریفات مندرج در ماده (۴) زیر تنظیم شده، انتخاب شوند.

۳- اگر در خلال یک دوره زمانی (۶۰) روزه از تاریخ دریافت درخواست صالحه، طرفی که چنین درخواستی از او به عمل آمده اطلاعیه‌ای به طرف دیگر در خصوص مخالفت با معرفی مصالحه‌دهنده‌ای که وی مسئول انتخابش می‌باشد، نداده باشد، یا چنانچه در طول یک دوره زمانی (۳۰) روزه از تاریخ معرفی دومین نفر از اعضای کمیسیون که باید توسط دو طرف تعیین شود، دو مصالحه‌دهنده اول از طریق توافق قادر به تعیین رییس کمیسیون نشده باشند، دبیرکل سازمان باید بنا به درخواست هر کدام از دو طرف، انتخاب مورد لزوم را در خلال مدت (۳۰) روز به انجام رساند.
اعضای کمیسیون که بدین ترتیب تعیین می‌شوند باید از فهرست یاد شده در بند پیشین انتخاب شوند.

۴- رییس کمیسیون به هر روی که تعیین شود، در هیچ موردی نباید دارای ملیت یکی از کشورهای دو طرف اصلی مصالحه بوده یا باشد.

ماده ۴: ۱- فهرست یاد شده در ماده (۳) فوق باید شامل اشخاص صلاحیتداری که به وسیله اعضا تعیین شده‌اند بوده و همچنین به وسیله سازمان به صورت به هنگام نگهداری شود.

هر یک از اعضا می‌تواند (۴) نفر را که لزومی ندارد حتماً از ملیت وی باشند برای درج در فهرست تعیین نماید. انتخاب هر نفر برای مدت (۶) سال بوده و قابل تجدید می‌باشد.

۲- در صورت فوت یا استعفای یکی از افراد مندرج در فهرست، عضوی که چنین شخصی را معرفی نموده می‌تواند جانشینی را برای مدت باقیمانده معرفی نماید.

ماده ۵: ۱- کمیسیون مصالحه آیین کار خود را که براساس آن در کلیه موارد رسیدگی عادلانه امکان‌پذیر است تنظیم خواهد نمود، مگر در صورتی که دو طرف به گونه دیگری توافق کنند. کمیسیون در ارتباط با امر تحقیق و رسیدگی باید برابر مفاد فصل سوم کنوانسیون لاهه در مورد حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات بین‌المللی مصوب بیست و ششم مهرماه سال یکهزار و دو بیست و هشتاد و شش هجری شمسی برابر با هجدهم اکتبر سال یکهزار و نهصد و هفت میلادی، عمل نماید مگر آنکه به اتفاق آراء به گونه دیگری تصمیم‌گیری نماید.

۲- نمایندگی دو طرف نزد کمیسیون مصالحه توسط نمایندگان خواهد بود که وظیفه‌شان عمل به عنوان میانجی بین دولت و کمیسیون می‌باشد، همچنین هر کدام از دو طرف می‌توانند از خدمات مشاوران و کارشناسانی که به وسیله دو طرف بدین منظور معرفی شده‌اند بهره‌جویی نموده و استماع و رسیدگی به شهادت همه کسانی را که شهادت آن‌ها به نظر آن طرف مفید می‌باشد را درخواست نمایند.

۳- کمیسیون دارای این حق می‌باشد که از نمایندگان، مشاوران و کارشناسان دو طرف و همچنین از اشخاص دیگر با رضایت دولت هایشان، در صورتی که فراخوانی آن‌ها را مفید تشخیص دهد درخواست ادای توضیحات نماید.

ماده ۶: تصمیمات کمیسیون مصالحه باید با اکثریت آرا گفته شود و کمیسیون حکمی در مورد موضع اصلی اختلاف جز با حضور همه اعضا صادر نخواهد کرد مگر در صورتی که دو طرف به گونه دیگری توافق کنند.

ماده ۷: دو طرف باید موجبات تسهیل کار کمیسیون مصالحه را فراهم آورده و به ویژه برابر قانون خود و با به کارگیری کلیه امکاناتی که در اختیار دارند:

الف- اطلاعات و مدارک لازم را به کمیسیون ارایه نمایند.

ب- امکان ورود کمیسیون به قلمرو سرزمین شان برای استماع شهادت شهود یا کارشناسان و دیدن صحنه را فراهم سازند.

ماده ۸: وظیفه کمیسیون مصالحه روشن نمودن موضوعات مورد اختلاف، گردآوری کلیه اطلاعات مربوط بدین منظور، از طریق انجام رسیدگی یا طرق دیگر و کوشش برای ایجاد مصالحه بین دو طرف می‌باشد. پس از رسیدگی دعوا، کمیسیون باید توصیه خود را که در ارتباط با موضوع بحث مناسب تشخیص داده با تعیین مدتی که بیشتر از (۹۰) روز نمی‌شود به دو طرف اعلام نماید و از دو طرف عضو خواسته شود که در خلال این مدت نظر خود را در مورد پذیرش یا عدم پذیرش توصیه یاد شده، اظهار نمایند.

ماده ۹: توصیه باید با بیان دلایل همراه باشد. چنانچه این توصیه‌ها به صورت کلی یا جزئی مبین نظر همه اعضای کمیسیون نباشد هر کدام از مصالحه دهندگان محق خواهد بود که نظریه جداگانه‌ای ارایه و تسلیم نماید.

ماده ۱۰: چنانچه تا (۹۰) روز پس از اعلام توصیه دو طرف هیچ کدام از آن‌ها پاسخ موافق خود را به طرف دیگر در خصوص پذیرش آن توصیه اعلام ننموده باشند، مصالحه ناموفق تلقی می‌شود. همچنین اگر کمیسیون در ظرف مدت تعیین شده در بند (۳) ماده (۳) فوق تشکیل نشده باشد، یا در صورتی که دو طرف به گونه دیگری توافق نکرده باشند یا، کمیسیون نتوانسته باشد توصیه خود را ظرف مدت یک سال از زمان تعیین رییس کمیسیون، صادر نماید، مصالحه موفقیت‌آمیزی تلقی نخواهد شد.

ماده ۱۱: ۱- هر عضو کمیسیون برای کار خود اجرت دریافت خواهد نمود. چنین اجرتی براساس توافق دو طرف تعیین می‌شود که مشارکت هر کدام در پرداخت اجرت به نسبت مساوی خواهد بود.

۲- هزینه‌های متفرقه ناشی از انجام کار کمیسیون به همین روش بین دو طرف تسهیم می‌شود.

ماده ۱۲: دو طرف اختلاف در هر زمان در طول روند مصالحه می‌توانند با توافق یکدیگر در مورد مراجعه به یک روش رسیدگی متفاوت برای حل و فصل اختلافات تصمیم‌گیری نمایند.

فصل دوم- داوری

ماده ۱۳: ۱- تشریفات داوری باید برابر مقررات مندرج در این فصل باشد، مگر آنکه دو طرف به گونه دیگری تصمیم‌گیری نمایند.

۲- در صورت عدم موفقیت مصالحه، درخواست داوری تنها ظرف مدت (۱۸۰) روز پس از شکست مصالحه انجام‌پذیر می‌باشد.

ماده ۱۴: دیوان داوری شامل سه عضو خواهد بود: یک داور توسط کشور ساحلی که اقدامات را انجام داده معرفی می‌شود، یک داور توسط کشوری که اتباع یا اموالش تحت تاثیر آن اقدامات واقع شده معرفی می‌شود و داوری دیگر براساس توافق بین دو داور اخیرالذکر انتخاب و به عنوان رییس دیوان داوری عمل خواهد نمود.

ماده ۱۵: ۱- چنانچه پس از سپری شدن مدت (۶۰) روز از معرفی داور دوم، رییس دیوان انتخاب نشده باشد، دبیرکل سازمان بنا به درخواست هر کدام از دو طرف باید ظرف مدت (۶۰) روز بعدی چنین انتخابی را از فهرست اشخاص واجد شرایطی که از قبل برابر مفاد ماده (۴) فوق تعیین شده‌اند، به عمل آورد. این فهرست جدای از فهرست کارشناسان پیش‌بینی شده در ماده (۴) کنوانسیون و همچنین فهرست مصالحه دهندگان موضوع ماده (۴) پیوست حاضر می‌باشد، هر چند نام یک شخص می‌تواند هم در فهرست مصالحه دهندگان و هم در فهرست داوران، آمده باشند. با این حال شخصی که به عنوان مصالحه‌دهنده در اختلاف عمل نموده نمی‌تواند برای همان موضوع برای عمل به عنوان داور انتخاب شود.

۲- چنانچه ظرف مدت (۶۰) روز از زمان دریافت درخواست، یکی از دو طرف، عضو دیوان را که مسئولیت تعیین آن را دارد، معرفی ننماید، طرف دیگر می‌تواند مراتب را به طور مستقیم به اطلاع دبیر کل سازمان رسانده و او باید رییس دیوان را ظرف مدت (۶۰) روز از فهرست موضوع بند (۱) این ماده، انتخاب نماید.

۳- رییس دیوان باید پس از معرفی شدن، از طرفی که داور را تعیین ننموده، درخواست نماید که به همان روش و تحت همان شرایط مبادرت به انجام این کار بنماید.

چنانچه طرف یاد شده اقدام به انتخاب مورد لزوم ننماید، رییس دیوان باید از دبیرکل سازمان درخواست نماید که این انتخاب را برابر شرایط و ترتیب مطروح در بند پیشین به عمل آورد.

۴- چنانچه رییس دیوان برابر مفاد این ماده انتخاب شود، جز در صورت رضایت طرف یا طرف‌های دیگر نباید ملیت یکی از دو طرف مربوط را دارا بوده داشته باشد.

۵- در صورت فوت یا عدم حضور داوری که یکی از دو طرف مسئولیت انتخاب وی را داشته است، طرف یاد شده باید ظرف مدت (۶۰) روز از تاریخ فوت یا عدم حضور نسبت به معرفی جایگزین وی اقدام نماید. اگر طرف یاد شده در مورد معرفی داور اقدامی ننماید، داوری با حضور داوران باقی مانده به کار خود ادامه خواهد داد.

در صورت فوت یا عدم حضور رییس دیوان، داوری با حضور داوران باقی مانده به کار خود ادامه خواهد داد. در صورت فوت یا عدم حضور رییس دیوان، جانشین وی برابر مفاد ماده (۱۴) فوق تعیین شده و در صورت عدم توافق بین اعضای دیوان ظرف مدت (۶۰) روز پس از فوت یا عدم حضور، برابر مفاد این ماده تعیین خواهد شد.

ماده ۱۶: چنانچه رسیدگی بین دو طرف شروع شده باشد، هر عضو دیگری که اتباع یا اموال آن تحت تأثیر همان اقدامات واقع شده باشد، یا هر کشوری ساحلی عضو که اقدامات مشابهی را انجام داده، می‌تواند با دادن اطلاعیه کتبی به طرف‌هایی که در ابتدا رسیدگی را آغاز نموده‌اند، به جریان رسیدگی داوری وارد شود مگر آنکه یکی از دو طرف اخیرالذکر به چنین ورود و الحاقی معترض باشد.

ماده ۱۷: هر دیوان داوری که برابر مقررات این پیوست تشکیل می‌شود، در مورد آیین رسیدگی خود تصمیم خواهد گرفت.

ماده ۱۸: ۱- تصمیمات دیوان در مورد آیین رسیدگی و محل تشکیل جلسات آن، و همچنین در مورد هر گونه اختلاف مطروح نزد، آن باید با رأی اکثریت اعضای دیوان اتخاذ گردد. غیبت یا امتناع از دادن رأی توسط یکی از اعضای دیوان که دو طرف مسئولیت انتخاب آن را داشته‌اند، مانعی در امر تصمیم‌گیری دیوان ایجاد نخواهد کرد. در صورت تساوی آرا رأی نهایی با رییس خواهد بود.

۲- دو طرف باید موجبات تسهیل کار دیوان را فراهم آورده، و به ویژه برابر قوانین خود و با به کارگیری کلیه امکاناتی که در اختیار دارند: الف- اطلاعات و مدارک لازم را به دیوان ارائه نمایند.

ب- امکان ورود دیوان به قلمرو سرزمین شان برای استماع شهادت شهود یا کارشناسان و دیدن صحنه را فراهم سازند.

۳- غیبت یا کوتاهی در حضور توسط یک طرف مانعی برسر راه رسیدگی ایجاد نخواهد کرد.

ماده ۱۹: ۱- حکم دیوان باید با شرح دلایل همراه باشد. حکم دیوان نهایی و غیرقابل پژوهش خواهد بود. دو طرف باید فوری حکم دیوان را اجرا نمایند.

۲- هر اختلافی که در ارتباط با تفسیر و اجرای حکم دیوان بین دو طرف ایجاد شود می‌تواند توسط هر کدام از دو طرف برای قضاوت به دیوانی که حکم را صادر نموده و در صورت عدم امکان چنین امری، به دیوان دیگری که بدین منظور و به همان روش دیوان اولیه تشکیل می‌شود، ارجاع شود.

۲-۴- پروتکل مربوط به مداخله در دریاهای آزاد در صورت بروز آلودگی ناشی از موادی غیر از نفت^۴ لندن- ۱۹۷۳ برابر با ۱۳۵۲ شمسی

کشورهای عضو پروتکل حاضر، که عضو کنوانسیون بین‌المللی مربوط به «مداخله در دریاهای آزاد در صورت بروز سوانح آلودگی نفتی» انعقاد یافته در بروکسل به تاریخ هشتم آذرماه سال یکهزار و سیصد و چهل و هشت هجری شمسی برابر با بیست و نهم نوامبر سال یکهزار و نهصد و شصت و نه میلادی، می‌باشند.

با در نظر گرفتن قطعنامه همکاری‌های بین‌المللی در مورد مواد آلوده کننده غیر از نفت مصوب کنفرانس حقوقی بین‌المللی در خصوص خسارت آلودگی دریایی (۱۳۴۸) برابر با (۱۹۶۹).

و با امان نظر به اینکه متعاقب قطعنامه فوق، سازمان مشورتی بین‌الدولی دریانوردی اقدامات خود را در مورد کلیه جنبه‌های آلودگی ناشی از موادی غیر از نفت تشدید نموده است، به قرار زیر توافق نموده‌اند:

ماده ۱:

۱- اعضای این پروتکل می‌توانند به دنبال بروز یک سانحه دریایی و یا اعمال مرتبط با چنین سانحه‌ای که به صورت منطقی می‌توان انتظار داشت به پیامدهای زیانبار عمده‌ای منجر شود، در صورت لزوم به منظور جلوگیری، کاهش یا رفع خطرات شدید و قریب الوقوع نسبت به خط ساحلی یا منافع مربوط به خود ناشی از آلودگی یا تهدید به آلودگی به وسیله موادی غیر از نفت، اقداماتی را در دریاهای آزاد به عمل آورند.

۲- «موادی غیر از نفت» مورد اشاره در بند (۱) عبارتند از:

الف- موادی که در فهرست تعیین شده توسط یک نهاد صلاحیت‌دار برگزیده به وسیله سازمان نام برده شده‌اند که فهرست مزبور به این پروتکل پیوست خواهد شد.

ب- سایر موادی که احتمال ایجاد خطر برای سلامت انسان، آسیب رساندن به منابع زنده و حیات دریایی، صدمه زدن به تسهیلات رفاهی و یا ایجاد اختلال در سایر بهره‌برداریهای مشروع از دریا را دارای می‌باشد.

۳- هر گاه یک کشور عضو مداخله‌کننده در ارتباط با یکی از مواد مورد اشاره در جزو (ب) بند (۲) فوق اقدامی را به عمل آورد. آن عضو موظف است ثابت نماید که آن ماده تحت شرایط موجود در زمان مداخله منطقیاً می‌توانسته خطر شدید و قریب‌الوقوعی ایجاد نماید که مشابه خطر ایجاد شده توسط هر یک از مواد یاد شده در فهرست مورد اشاره در جزو (الف) بند (۲) فوق می‌باشد.

ماده ۲:

۱- مفاد بند (۲) ماده (۱) و مواد (۲) تا (۸) کنوانسیون مربوط به مداخله در دریاهای آزاد در صورت بروز سوانح آلودگی نفتی مصوب ۱۳۴۸ هجری شمسی برابر با ۱۹۶۹ میلادی و پیوست آن که مربوط به نفت می‌شود، نسبت به موارد مورد اشاره در ماده (۱) پروتکل حاضر نیز قابل اعمال می‌باشد.

۲- از نظر پروتکل حاضر، فهرست کارشناسان مورد اشاره در بند (ج) مواد (۳) و (۴) کنوانسیون به گونه‌ای بسط خواهد یافت که کارشناسان صلاحیت‌دار برای ارایه مشاوره در ارتباط با موادی غیر از نفت را نیز، شامل شود. معرفی اسامی نامزدهای این فهرست می‌تواند توسط کشورهای عضو سازمان و کشورهای عضو پروتکل حاضر به عمل آید.

ماده ۳:

۱- فهرست مورد اشاره در جزو (الف) بند (۲) ماده (۱) به وسیله نهاد صلاحیت‌دار تعیین شده از طرف سازمان، نگهداری خواهد شد.

^۴ نقل از روزنامه رسمی شماره ۱۵۱۵۷-۱۵۲/۲۱/۱۳۷۵.

Protocol relating to Intervention on the High Seas in Cases of Marine Pollution by Substances other than Oil (London, Nov 2, 1973)

این پروتکل در تاریخ ۲ نوامبر ۱۹۷۳ در لندن منعقد و تاریخ لازماً اجرا شدن آن ۱۰ مارس ۱۹۸۳ می‌باشد. مهمترین هدف این کنوانسیون پیشگیری، کاهش و از بین بردن آلودگی‌های ناشی از موادی غیر از نفت در دریا است. قانون الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون بین‌المللی مداخله در دریاهای آزاد در صورت بروز سوانح آلودگی نفتی و پروتکل مداخله در دریاهای آزاد در صورت بروز آلودگی غیر نفتی در جلسه علنی روز یکشنبه مورخ هفتم بهمن ماه یکهزار و سیصد و هفتاد و پنج مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۷۵/۱۱/۱۶ به تأیید شورای نگهبان رسیده است. ماده واحده به دولت اجازه داده می‌شود به کنوانسیون بین‌المللی مداخله در دریاهای آزاد در صورت بروز سوانح آلودگی نفتی مشتمل بر یک مقدمه، (۱۷) ماده و یک پیوست و پروتکل مداخله در دریاهای آزاد در صورت بروز آلودگی ناشی از مواد غیر نفتی مشتمل بر یک مقدمه و (۱۱) ماده به شرح پیوست ملحق شود و اسناد الحاقی را تسلیم نماید. تبصره: ارجاع اختلاف‌های ناشی از اجرای این کنوانسیون به مصالحه یا داوری با تصویب مراجع ذیصلاح، قانونی خواهد بود.

۲- هر گونه اصلاحیه فهرست پروتکل حاضر که توسط یک عضو پیشنهاد شده باشد، به سازمان تسلیم خواهد شد و به وسیله سازمان، حداقل سه ماه قبل از رسیدگی توسط نهاد صلاحیت‌دار، در میان کلیه اعضای سازمان و اعضای پروتکل حاضر پخش می‌شود.

۳- اعضای پروتکل حاضر اعم از اینکه عضو سازمان می‌باشند استحقاق شرکت در جریان بررسی توسط نهاد صلاحیت‌دار را خواهد داشت.

۴- اصلاحیه‌ها تنها توسط اکثریت دوسوم اعضای حاضر و رأی‌دهنده این پروتکل به تصویب خواهد رسید.

۵- چنانچه اصلاحیه‌ای برابر بند (۴) فوق تصویب شود این اصلاحیه توسط سازمان برای پذیرش به کلیه اعضای پروتکل حاضر، ابلاغ خواهد شد.

۶- اصلاحیه مزبور در پایان مدت شش ماه پس از ابلاغ آن، پذیرفته شده تلقی خواهد شد مگر آنکه در خلال آن مدت توسط حداقل یک سوم اعضای پروتکل حاضر اعتراضی در مورد این اصلاحیه به سازمان اعلام شده باشد.

۷- اصلاحیه‌ای که طبق بند (۶) فوق پذیرفته شده تلقی گردیده است سه ماه پس از پذیرش آن برای کلیه اعضای پروتکل حاضر، به استثنای اعضای که اطلاعیه‌ای مبنی بر عدم پذیرش اصلاحیه مزبور صادر نموده‌اند، لازم‌الاجرا خواهد بود.

ماده ۴:

۱- پروتکل حاضر برای امضاء توسط کشورهای که کنوانسیون مورد اشاره در ماده (۲) را امضاء نموده یا به آن پیوسته‌اند همچنین برای هر کشوری که به حضور در کنفرانس بین‌المللی در مورد آلودگی دریایی ۱۳۵۲ برابر با ۱۹۷۳ دعوت شده، مفتوح می‌باشد.

پروتکل از تاریخ ۱۳۵۲/۱۰/۲۵ تا ۱۳۵۳/۱۰/۱۰ هجری شمسی، برابر با ۱۵ ژانویه ۱۹۷۴ میلادی تا ۳۱ دسامبر ۱۹۷۴ در مقر سازمان برای امضاء مفتوح خواهد ماند.

۲- با رعایت بند (۴) این ماده پروتکل حاضر منوط به تصویب، پذیرش یا تأیید کشورهای امضاءکننده آن خواهد بود.

۳- با رعایت بند (۴) این پروتکل برای الحاق توسط کشورهایی که آن را امضاء نموده‌اند، مفتوح خواهد بود.

۴- پروتکل حاضر تنها توسط کشورهایی که کنوانسیون مورد اشاره در ماده (۲) را تصویب، پذیرش یا تأیید نموده و یا به آن پیوسته‌اند می‌تواند مورد تصویب، پذیرش، تأیید یا الحاق قرار گیرد.

ماده ۵:

۱- تصویب، پذیرش، تأیید یا الحاق با سپردن سند رسمی به همین مضمون به دبیرکل سازمان، رسمیت خواهد یافت.

۲- هرگونه سند تصویب، پذیرش، تأیید یا الحاق، که پس از لازم‌الاجرا شدن هر اصلاحیه پروتکل حاضر در ارتباط با کلیه کشورهای متعاقد موجود یا پس از تکمیل کلیه اقدامات ضروری برای لازم‌الاجرا شدن اصلاحیه در ارتباط با کلیه کشورهای عضو موجود، سپرده شده، شامل پروتکل تغییر یافته توسط اصلاحیه تلقی خواهد شد.

ماده ۶:

۱- پروتکل حاضر در نودمین روز پس از تاریخی که در آن پانزده کشور، اسناد تصویب، پذیرش، تأیید یا الحاق را به دبیر کل سازمان سپرده باشند، لازم‌الاجرا خواهد شد، اگر چه پروتکل حاضر تا قبل از لازم‌الاجرا شدن کنوانسیون مورد اشاره در ماده (۲) لازم‌الاجرا نخواهد شد.

۲- برای کشوری که بعداً پروتکل را مورد تصویب، پذیرش یا تأیید قرار داده و یا بدان ملحق شود، پروتکل حاضر در نودمین روز پس از سپردن سند مقتضی توسط چنین کشوری، لازم‌الاجرا خواهد شد.

ماده ۷:

۱- پروتکل حاضر می‌تواند توسط هر عضو در هر زمان پس از تاریخ لازم‌الاجرا شدن پروتکل برای آن متعاقد مورد انصراف قرار گیرد.

۲- «انصراف» با تسلیم سندی بدین مضمون به دبیرکل سازمان، رسمیت خواهد یافت.

۳- «انصراف» پس از یک سال یا مدت طولانی‌تری که در سند انصراف بدان تصریح شده، از زمان تسلیم سند انصراف به دبیر کل سازمان، رسمیت خواهد یافت.

۴- انصراف از کنوانسیون مورد اشاره در ماده (۲) توسط یک عضو به معنی انصراف از پروتکل حاضر توسط آن عضو تلقی خواهد شد. چنین انصرافی در همان روز رسمیت یافتن انصراف از کنوانسیون برابر بند (۳) ماده (۱۲) آن کنوانسیون رسمیت خواهد یافت.

ماده ۸:

۱- کنفرانسی به منظور تجدید نظر یا اصلاح پروتکل حاضر می‌تواند توسط سازمان برگزار شود.

۲- سازمان بنا به تقاضای حداقل یک سوم کشورهای متعاقد به پروتکل حاضر، به کنفرانسی از کشورهای عضو را برای تجدید نظر یا اصلاح آن تشکیل خواهد داد.

ماده ۹:

۱- پروتکل حاضر به دبیرکل سازمان سپرده خواهد شد.

۲- دبیرکل سازمان باید:

الف- به کلیه کشورهایی که پروتکل حاضر را امضاء نموده یا به آن ملحق شده‌اند مراتب زیر را اطلاع بدهد:

۱- هر امضاء یا سپردن سن جدید به همراه تاریخ آن.

۲- تاریخ لازم‌الاجرا شدن پروتکل حاضر.

۳- سپردن هرگونه سند انصراف از پروتکل حاضر به همراه تاریخی که در آن انصراف رسمیت خواهد یافت.

۴- هر گونه اصلاحیه پروتکل حاضر یا پیوست آن و هر گونه اعتراض یا اعلام عدم پذیرش اصلاحیه‌های یاد شده.

ب- نسخ برابر با اصل پروتکل حاضر را به کلیه کشورهایی که پروتکل حاضر را امضاء نموده یا به آن ملحق شده‌اند، ارسال نماید.

ماده ۱۰:

به محض اینکه پروتکل حاضر لازم‌الاجرا خواهدشود، یک نسخه برابر با اصل آن توسط دبیرکل سازمان برای ثبت و انتشار برابر ماده (۱۰۲)

منشور سازمان ملل متحد، به دبیرخانه سازمان ملل متحد ارسال خواهد شد.

ماده ۱۱:

پروتکل حاضر در یک نسخه اصلی زبان‌های انگلیسی، فرانسه، روسی و اسپانیایی تنظیم شده است که هر چهار متن به طور یکسان معتبر

می‌باشد.

در تایید مراتب فوق، امضاء کنندگان زیر که به گونه مقتضی برای این منظور اختیار یافته‌اند، پروتکل حاضر را امضاء نموده‌اند.

لندن به تاریخ یازدهم آبان ماه یکهزار و سیصد و پنجاه و دو هجری شمسی برابر با دوم نوامبر یکهزار و نهصد و هفتاد و سه.

ضمیمه

فهرست مواد تعیین شده توسط کمیته حفاظت از محیط زیست دریایی سازمان طبق جز الف بند ۲ ماده ۱ پروتکل

۱- نفت (هنگام حمل به صورت فله)

- سوخت پلیمری

- بنزینها

- روغن سرسیلندر (طبیعی)

- اتوموتیو (نوعی بنزین)

- سوخت هواپیما

- با نقطه جوش متوسط

- انواع سوخت جت

- سوخت جت ۱، (نفت سفید)

- سوخت جت ۳،

- سوخت جت ۴،

- سوخت جت ۵، (نفت سفید، سنگین)

- سوخت جت با درجه اکتان بالا

- حلال معدنی

- نفت

- حلال

- حلال‌های حاصل از پالایش

- برش‌های حاصل از تقطیر

۲- مواد مضر

- استیک انیدرید

- استن

- استون سیانوهیدرین

- اکرولین

- اکریلونیتریل

- محلول‌های آسفالتی

- مواد ترکیبی

- پس مانده‌های پودری

- اضافات گازوییل با نقطه جوش متوسط

- نفت

- تصفیه شده

- ترکیبات حاوی نفت خام

- نفت سنگین

- روغن خوشبوکننده (به جز روغن نباتی)

- مواد ترکیبی

- روغن معدنی

- روغن نفوذکننده

- روغن دوک

- روغن توربین

- مواد حاصل از تقطیر

- گازوییل با نقطه جوش متوسط

- ترکیبات فلش‌دیفید

- گازوییل

- رقیق شده

- بنزین‌های ترکیبی

- سوخت الکیلی

- سوخت‌های باکیفیت بهبود یافته

- د.د.ت
- دی کلروانیلین‌ها
- دی کلروبنزن
- دی آلدین
- دی متوات (سیگون)
- دی متیل آمین (۴۰٪)
- دی نیتروانیلین‌ها
- ۴ و ۶ دی نیتروارتوکرول
- دی نیتروفل‌ها
- اندوسولفان (تیودان)
- اندرین
- اپی کلروهیدرین
- اتیل برمواستیت
- اتیلن کلروهیدرین (۲، کلرو، اتانول)
- اتیلن دی کلراید
- استات فنتین (خشک)
- اسیدفلئوسیکلیک
- هپتاکلر
- هگزاکلروبنزن
- هگزااتیل تترافسفات
- اسیدهیروسیانیک
- اسیدهیدروفلیوریک (مايع ۴۰٪)
- ایزوپرون
- ترکیبات سرب
- لیدن (مگامگزان BHC)
- مالاتون
- ترکیبات جیوه
- متیل الکل
- متیل کلراید
- مولاس‌ها
- نفتالین (حل شده)
- نفتیل تیوره
- اسید نیتریک (۹۰٪)
- روغن
- پاراتون
- پاراکوت
- فنل
- اسید فسفریک
- فسفروس (طبیعی)
- پلی هالوژنت بی‌فنیل‌ها
- سدیم پنتاکلروفنات
- استیرن مونومر
- آلدین
- آلیل ایزوتیوسیانیات
- فسفید آلومینیوم
- آمونیاک (مايع ۲۸٪)
- فسفات آمونیوم
- امیل مرکاپتان
- آنیلین هیدروکلراید
- ترکیبات آنتی موآن
- ترکیبات ارسنیک
- آترازین
- متیل آزین فسفات (گوئین)
- آزید باریم
- سیانیدباریم
- اکسیدباریم
- بنزن
- ایزومرهای هگزاکلرید بنزن (لیندن)
- بنزیدین
- بریلیم (بصورت پودر)
- برم
- سیانید برموبنزیل
- نرمال بوتیل اکریلات
- اسید بوتیریک
- اسید کاکودیلیک
- ترکیبات کادمیوم
- کاربایل (سوین)
- دی سولفیدکربن
- تتراکلرید کربن
- کلردان
- کلرواستن
- کلرواستوفنون
- کلرودی نیتروبنزن
- کلروفرم
- کلروهیدرین‌ها (خام)
- کلروپیکرین
- اسید کرومیک (تری اکسیدکروم)
- کوكولوس (جامد)
- ترکیبات مس
- کرزول‌ها
- دی آمین اتیلن مس
- ترکیبات سیانید
- برمید سیانوژن
- کلرید سیانوژن

- اتیل کلراید
- اتان
- اتیلن
- اکسیداتیلن
- متان (LNG)
- ترکیب متیل استیلن پروپادین
- متیل برمید
- متیل کلرید
- پروپان
- پروپیلن
- وینیل کلرید مونومر
- انیدروس هیدروژن کلرید
- انیدروس هیدروژن فلیورید
- دی اکسید سولفور
- ۳- گازهای مایع (هنگام حمل بصورت فله)
- استالدئید
- آمونیاک آنیدروس
- بوتادین
- بوتان
- ترکیب بوتان و پروپان
- بوتیلن‌ها
- کلرین
- دی متیل آمین
- ۴- مواد رادیو اکتیو

مواد رادیو اکتیو شامل عناصر و ترکیب‌هایی می‌شوند که ایزوتوپ‌های آن‌ها مشمول الزامات بخش ۸۳۵ مقررات حمل بی‌خطر مواد رادیو اکتیو، نسخه تجدید نظر شده ۱۹۷۳، منتشره توسط آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، می‌باشند ولی محدود به این مواد نیستند و می‌توان آن‌ها را در بسته‌های نوع A و نوع B همچون مواد قابل فیزیون یا مواد حمل شده طبق ترتیبات خاص مانند مواد زیر نگهداری یا حمل نمود.

اورانیوم ۲۳۵ پلوتونیم ۲۳۹ رادیوم ۲۲۶ سزیم ۱۳۷ کیالت ۶۰

قانون فوق مشتمل بر ماده واحده منضم به متن موافقتنامه شامل مقدمه، هفده، ماده و یک پیوست و پروتکل مداخله در دریاهای آزاد در صورت بروز آلودگی غیر نفتی مشتمل بر یک مقدمه و یازده ماده و یک ضمیمه در جلسه علنی روز یکشنبه مورخ هفتم بهمن ماه یکهزار و سیصد و هفتاد و پنج مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۷۵/۱۱/۱۶ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.

۲-۵- کنوانسیون بین‌المللی نجات دریایی^۵

لندن- ۱۹۸۹ برابر با ۱۳۶۸ شمسی

کشورهای متعاقد به کنوانسیون حاضر، با درک مطلوبیت تدوین مقررات متحدالشکل بین‌المللی درباره عملیات نجات به صورت توافق جمعی، با توجه به اینکه تحولات اساسی، به ویژه علاقه روزافزون به حفظ محیط زیست، ضرورت تجدید نظر در مقررات بین‌المللی موجود در «کنوانسیون یکسان کردن پاره‌ای از مقررات قانونی مربوط به کمک و نجات در دریا» مصوب ۲۳ سپتامبر ۱۹۱۰ (اول مهرماه ۱۲۸۹) در بروکسل را تأیید نموده‌اند. با علم به نقش ارزنده‌ای که عملیات نجات کارآمد و به موقع می‌تواند برای ایمنی شناورها و سایر اموال در خطر و برای حفظ محیط زیست داشته باشد، و با اعتقاد به ضرورت انگیزه‌های کافی برای افرادی که عملیات نجات نسبت به شناورها یا سایر اموال در خطر را بعهده می‌گیرند، به قرار زیر توافق نموده‌اند:

^۵ نقل از روزنامه رسمی شماره ۱۴۳۳۹-۱۳۷۳/۳/۹.

International Convention on Salvage (London, Apr 28, 1989)

این کنوانسیون در تاریخ ۲۸ آوریل ۱۹۸۹ در لندن منعقد گردیده و در چهاردهم ژوئای ۱۹۹۶ لازم‌الاجراء گردیده است. تاریخ عضویت ایران نیز یکم اوت ۱۹۹۴ می‌باشد. دقت بفرمایید این کنوانسیون غیر کنوانسیون ۱۹۶۰ و ۱۹۷۴ حفاظت از جان اشخاص در دریا (معروف به سولاس Solas) است. قانون اجازه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون بین‌المللی نجات دریایی در جلسه علنی روز سه‌شنبه سی ام فروردین ماه یکهزار و سیصد و هفتاد و سه مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۷۳/۲/۱۱ به تأیید شورای نگهبان رسیده است

ماده واحده- به دولت اجازه داده می‌شود به کنوانسیون بین‌المللی نجات دریایی مصوب ۱۳۶۸ مطابق با ۱۹۸۹ میلادی مشتمل بر یک مقدمه و سی و چهار ماده بشرح پیوست ملحق و اسناد آن را مبادله نماید مشروط بر آنکه در موارد مذکور در بندهای (الف)، (ب) و (د) ماده (۳۰) آن، مقررات کنوانسیون توسط جمهوری اسلامی ایران لازم‌الرعایه نباشد.